

XVI.

VESTNIK

NOTICIERO



VESTNIK je glasilo slovenskih protikomunističnih borcev. Izdaja ga konzorcij
Predsednik Edi Škulj, upravnik Janez Kralj.
Urednik: Branko Rozman
Ovitek: Franci Pernišek

UREDNIŠTVO in UPRAVA: Ramón Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

NAROČNINA: Južna Amerika 280 pesov odn. enakovrednost v dolarju,
USA in Kanada 2.50 dolarja letno., Anglija in Avstralija 1 funt
šterling, evropske države 2.50 dolarja.

Editor responsable y redactor: Eduardo Škulj, administrador: Juan Kralj
Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S. R. L., Estados Unidos 425, Bs. Aires

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No 817.736

MODERNE KATAKOMBE

Večkrat se je od Janeza XXIII. sem čulo mnenje, da je rimski sedež ublažil svoje mnenje o komunizmu. Prav zato je toliko bolj pomembna nedavna izjava Pavla VI. (12. septembra) v katakombah sv. Domitile o komunizmu. V njej je komunizem odločno obsodil, pa istočasno povedal, zakaj Cerkev večkrat ne protestira proti njemu. Glavne misli so:

Spet v katakombah. Del Cerkve živi znova v katakombah. V komunističnih deželah Cerkev trpi in se komaj še ohranja pri življenju. A Cerkev ostaja v teh deželah, da brani resnico vsakega človeka do svobode, zlasti svobode vesti in vere.

Vsiljevanje marksistične vere. Versko življenje skušajo komunistični režimi udušiti, ko istočasno toliko govore o svobodi. Pastoracija je onemogočena, če ne morejo prisiliti dušnih pastirjev ali vernikov k sodelovanju z vlado. Vse je monopolizirano v totalitarni državi: tisk in kultura, šolsko in vzgojno življenje ter oddih in speljano v to, da bi ločili mladino od Cerkve in ji vsilili marksistično vero.

Preganjavci vere enaki kot včasih. Nameni modernih preganjavcev vere so isti kot tistih v starih časih: s fizično silo ali pa s pritiskom zakonodajnega, sodnega in upravnega mehanizma skušajo vsiliti „svoji resnico“. Vatikan se skuša boriti proti temu, da bi marksistične vlade uničile pravice posameznikov, ne samo iz obrambe lastnih pravic, ampak tudi zaradi obrambe človekove svobode in dostojanstva in moralnih in duhovnih koristi ljudstva.

Cerkev večkrat potrpežljivo molči. Rimski sedež ne protestira pogosteje in močneje, ne ker bi ne poznal ali bi skrival stvarni položaj, ampak iz krščanske potrpežljivosti in pa da ne bi s tem povzročil še hujšega zla.

Vedno pripravljene na razgovor. Cerkev je vedno pripravljena na časten in spoštljiv razgovor, na odpuščenje zmot in na to, da gleda bolj v sedanost in bodočnost kot v žalostno bližnjo preteklost, a ne najde znakov dobre volje.

Jasna beseda najvišje duhovne avtoritete, ki jo danes prizna ves svet, je tudi nam, ki že dvajset let zvestobo večnim načelom plačujemo s tujinstvom, v potrditev pravilnosti naše poti. Kot tisti doma v katakombah molka bomo mi v katakombah tujine vztrajali in delali do vznika resnične svobode.

BILI SO MUČENI IN POMORJENI

V strelskih jarkih, ki so jih izkopali Nemci v bližini teharskega taborišča, so komunisti pokopali domobranske častnike in tiste, ki so jih v taborišču do smrti mučili ali so tam od lakote izhirali. Število teh je nepoznano, a brez dvoma visoko. A večino jetnikov so vozili proti Laškemu in Hrastniku.

Prva priča: V skupinah po 40 so jih vodili z dvorišča. S telefonsko žico so jim tesno povezali na hrbtu roke. Potem so zvezali po dva in dva skupaj. Na vsak tovornjak so naložili po 40 tako zvezanih domobrancev. Nalagali so jih kot polena vse križem.

Na vsakem kamionu je bilo po pet oboroženih partizanov za stražo. Kjer so se kamioni ustavili, so na žrtve planili komunisti in civilisti. Po kakih dveh urah so prišli v smeri Celje, Rimske Toplice, Trbovlje na cilj. Konec poti je bil močno navkreber, ob cesti je stala samotna hišica.

Ob hiši so domobrance razložili. Postavili so jih v tri vrste, zastražili, jim ukazali sestiti in jih obsvetljevati. Sezuli so jih in jih po dva in dva vodili po gozdni poti proti razsvetljenemu morišču. Jetniki so prišli na njivo s pšenico. Od tu je pričevavec ušel, ko si je oprostil roke iz vezi. Do jutra je iz bližnjega skrivališča slišal streljanje.

Druga priča: Domobranci so imeli roke zvezane na hrbtu in nad lakotom s tovarišem. Nekatere domobrance so partizani pred umorom strahotno mučili. Domobranci so morali legati na tla in takoj spet vstajati. Žica se jim zarežala prav do kosti. V Hrastniku so nekatere pretepali s koli, na katerih so imeli nasajene velike nože. Fantje so bili razmesarjeni, celo glave so padale proč.

Domobranci so se vzpodbujali med seboj. Le malokateri je bil zadet do smrti v tilnik. Večinoma so padali živi v jamo. Pri Hrastniku je končalo kakih 1500 domobrancev.

Tretja priča: Več sto domobrancev so partizani zvezali in naložili na tovornjake. Vozili so jih kakih 20 km južno od Celja. Nedaleč je bilo čuti stokanje in ječanje: ker ni bilo slišati nobenega strela, je bilo naravno sklepati, da so partizani klali svoje žrtve z noži. Jasa, na kateri so se domobranci nahajali, je bila prepletena z žičnimi ovirami. Pozneje je bilo slišati, da so partizani svoje žrtve pri Hrastniku poklali, nato jih pa v nekem kamnolomu z eksplozijo zasuli.

Četrta priča: Neki večer so zvezali po dva in dva kakih 500 domobrancev. K avtomobilu so postavili velik zaboj, da so si žrtve pomagale nanj. Večina je že toliko omagala, da ni mogla več hoditi. Zmetali so jih na avto kot polena. Na zvezane fante so sedli štirje stražarji. Vozili so jih kaki dve uri proti Trbovljam.

Pripeljali so jih k nekaj hišam. Tam so jih sezuli in slekli in kako uro močno s koli pretepali. Ob cesti je ležal velik kup čevljev in obleke. Po dva in dva so partizani odvedli domobrance po kaka dva km dolgi stezi proti gozdu. Ustavili so jih pred gozdom, nekako 300 m od morišča, od koder je prihajala svetloba in streljanje. Za pobeglim so streljali. Vso noč je čul streljanje. Zjutraj je prišel v Hrastnik.

Peta priča — partizan: Domobrance, vrnjene iz Vetrinja, so komunisti skoro vse postrelili. Streljali so jih na Dolah pri Hrastniku in v Hudi jami pri Laškem. Menda tudi nekje blizu Brežic. Sam je videl v začetku junija 1945 v Hrastniku, kako so jih zvečer vozili v gozd. Z njimi so vozili tudi civiliste, ki so jih aretirali zlasti v Celju. Vso noč so jih vozili. Med žrtvami so bile cele družine z odraslimi otroki, pa tudi starci in starke.

Šesta priča: Partizani so tudi blizu Brežic morili domobrance. Kakih 200 so jih pripeljali v dolinico in jim ukazali, da ležejo drug zraven drugega v vrsto. Tako ležeče so zastražili in jih toliko časa stražili, da so umrli od žeje in lakote. Potem so vsakemu pognali strel v glavo in jih malo zasuli.

Nemogoče je priznati načelo, da se dejanja ne vrednotijo več po tem, kakšna je njihova moralna in ustvarjalna sila, ampak po tem, komu pripadajo; da se ustvarjalec ne more vključiti ali, če hočete, integrirati v družbo s svojim individualnim ustvarjalnim delom, ampak zgolj preko disciplinirane in interesno ozke skupine; da za nazori o kulturni elitnosti občutiš namene druge vrste in da je zaradi teh, spetno prikritih namenov dopustna kakršnakoli, še tako makiavelistična in vetrnjaška taktika, skratka, ni se mogoče sprijazniti z mislijo, da bi antagonizme razreševali z nekulturnimi načeli in metodami, ki ponižujejo demokratično etiko kulturnega boja do vulgarnih metod onemogočanja, zastrupljajo duhovne ter delovne odnose in navsezadnje izzovejo zunanje intervencije, ki so brez dvoma trpke in nezaželene... Nevzdržna nasprotja in neustrezne metode so se kopičile dlje časa in od različnih strani ter so duhovne in materialne narave, njihova najbrižkejša posledica pa je gotovo malodušje ter beg v privatizacijo pri razmeroma širokem krogu slovenskih kulturnih ustvarjalcev. (Urednikov credo, Sodobnost XIII, str. 2, 3)

Jasna fotografija razmer, ki danes vladajo v Sloveniji na kulturnem področju. Saj poznamo te komunistične metode. A si jih je pametno ponovno priklicati v spomin: dejanja se vrednotijo po tem, komu literat pripada: v družbo te sprejmejo le, če si komunist; govori se o kulturni elitnosti, a to je le komunistična makiavelistična taktika onemogočanja. Koliko časa še bodo morali Slovenci prenašati nad seboj te barbare 20. stoletja?

OB GROBU GENERALA RUPNIKA

5. septembra je DSPB Buenos Aires zbralo svoje člane in prijatelje pri maši za pokojnega generala; zatem pa je Miha Benedičič imel spominski govor pred spomenikom padlih 1941—1945.

Dragi preživeli soborci, dragi rojaki!

„Imeli smo moze kot v gori hrast.“

Danes se zgrinjamo k temu spomeniku vseh naših padlih junakov, da se spomnimo še prav posebno enega naših največjih mož, iz komaj pretekle dobe — generala Leona Rupnika. Kdo ga ni poznal — prvega slovenskega generala, na katerega visokem čelu je zablestela v vsej svoji lepoti in ponosu slovenska tribarvnica, naš narodni znak in zato naša največja svetinja.

Soborci! Gotovo se še spominjate tistih negotovih dni leta 1943, ko nihče ni vedel ne kod ne kam. Narod pa je moral živeti in poskušati preživeti strašne čase vojne, okupacije in zlasti revolucije. Ko ni bilo nikogar, ki bi se za narod hotel izpostaviti, se je pojavil general Rupnik, kot legendarni kralj Matjaž, idealist, cel Slovenec in se postavil na čelo tisočem in tisočem slovenskih idealistov, ki so bili z njim vred pripravljeni za svojo domovino in svobodo preliti zadnjo kapljo krvi: „Kaj nam mar je smrt, da je le sovrag naš strt, za slovensko domačijo, za naš dragi dom in rod.“ Čez noč je ustvaril nepremagljivo slovensko domobransko vojsko, ki je šla od zmage do zmage.

General Rupnik pa je bil tudi rešitelj Ljubljane. Znan je bil nemški načrt, da naj partizani zasedejo tudi Ljubljano, nakar bi jo Nemci razrušili iz zraka. Posrečilo se je generalu Rupniku odvrniti Nemce od te namere in je torej rešitev pred popolnim uničenjem slovenskega narodnega, političnega in zlasti kulturnega središča, ne mala njegova zasluga.

Ko govorimo o slovenskem, domobranskem, skratka o našem Rupniku, pa ne morem, da ne bi omenil dva velika moža, ki sta kot trdna stebra stala ob njem pri njegovi težki službi narodu. To sta bila naš velik in nepozabni vladika škof dr. Gregorij Rožman in upravnik ljubljanske policije dr. Hacin, kateri je kot star policist vzdržal vse muke komunističnih zaporov in je še enkrat javno obsodil protinarodni zločinski komunizem, ko je videl radijske oddajne naprave v sodni dvorani. Takoj so seveda prenos prekinili.

Izdaja zahodnih „zaveznikov“, zagrešena nad slovensko narodno vojsko, ki so jo načrtno razorožili in nato z lažjo in pod oboroženim

spremembo izročili naravnost v klavnico rdečih zveri, je generala Rupnika potrla, strašna usoda njegove nikdar premagane domobranske vojske pa tako presunila, da je sklenil, da se ne odtegne, ko sežejo tudi po njem. Tako se je tudi zgodilo. Prehodil je vso krvavo Golgoto slovenskega domobranca, idealista, borce za svobodo in pravico naroda in domovine, kot ustanovitelj in voditelj domobranstva ter se končno zrušil pod kroglami strahopetne jugoslovanske politične soldateske. Padel je s svojimi junaki. Narod, Domovina, Bog — geslo slovenske domobranske vojske, je dobilo novo in največjo potrditev. Naj Zahod pokaže njemu enakega!

Molimo za velike pokojnike: Oče naš... — —

OB 20-LETNICI NAŠEGA ZDOMSTVA

(Govor g. dr. Jožeta Krivca ob 4. obletnici Slomškovega doma 19. sept. 1965)

Zaradi tehtnosti izvajanj in globokih misli Vestnik šteje za svojo dolžnost, ponatisniti pričujoči govor v celoti (po Svobodni Sloveniji 23. 9. 65).

Doma smo vsako jesen gledali jate ptičev, ki so se pripravljali na odhod. Na odhod od rodnih gnezd, od domačih hišic. S pesmijo so se poslavljali, obletavali domače kraje in potem jih je nekega dneva zmanjkalo. Čutili so prihajajoči hlad in njihovo drobno srčece je slutilo, da bi jim v zimi ne bilo dobro pri nas.

Tako se je pred dvajsetimi leti zgodilo z nami. Slutnja bližajočega se gorja nas je odtrgala od rodne zemlje in nas gnala na tuje. Grenkoba in bolečina sta bili v naših srcih, toda hrepenenje po pravici in svobodi je bilo močnejše. Odhajali smo na zunaj revni, kakor berači, zaničevani in zasmehovani od naših nasprotnikov, toda notranje nas je združevala ista misel z istim ciljem. Držali smo se skupaj kakor ptiči v jati in si pomagali drug drugemu. Bili so to dnevi stiske, trpljenja, smrti...

Dvajset let našega življenja pod soncem svobode izkazuje našo žilavost, pridnost in delavnost. Z velikim naporom in žrtvami smo pozidali na stotine lepih slovenskih hišic, katere so nam v resničen ponos v tujem svetu, ki pa nam postaja vedno toplejši, vedno bolj naš, ker so naši sinovi in hčere že del njega samega. Slovenska podjetja so razsejana vse naokrog in nas gospodarsko krepijo. Z nami so rastle številna kulturna društva, ki nosijo v sebi jedro naše kulturne bogatije in nas plemenitijo ter nam nadomeščajo, kar smo izgubili z domovino. Knjižne založbe, revije in časopisi izpolnjujejo svoje visoko poslanstvo, da nam ohranjajo duha in miselnost, ki živi in se opaja iz korenin prav iz naše rodne zemlje.

Dvignili smo skupne slovenske kulturne domove, ki nas družijo ob ognjišču iste misli, vere in kulture. Ko se zberemo v njih, najbolj občutimo, kako nam je tak skupni dom potreben in kako bi ga pogrešali, če bi ga ne bilo več. Zdi se mi enak koščku vrta na Krasu, kjer človek poseje poslednjo peščico zemlje, da mu obrodi. — Tako je to naš dom, kjer se snideš s prijateljem in popiješ z njim čašo vina ob topli domači besedi; kjer slišiš slovensko pesem, ki je draga tvojemu srcu, da te boli po njej; kjer slediš lepi besedi z odra, da ti seže do dna duše; kjer te napajata upanje in ponos ob pogledu na desetine naših malih šolarjev, ki sprejemajo prvo učenost v našem ljubem slovenskem jeziku.

Postavili smo vse te domove, da bi živelo v njih naše pristno slovensko življenje nam, bilo pa tudi predvsem naši mladini ter ji ohranjalo bistvene prvine našega rodu. Tu naj bi se izpopolnjevali in našli v skupnosti tisto, česar jim srenja tujega okolja ne bi mogla nuditi.

Če presodimo in precenimo vse to z vidika dvajsetletne bilančne dobe, moremo reči, da so naši skupni napori obrodili klene sadove. Sadove, ki naši številčno majhni peščici, od nikogar podprti, morejo biti resnično v zadoščenje.

Na žalost pa ta naš bilančni račun izkazuje tudi negativno sliko našega zadržanja. In prav to bi bilo potrebno analizirati in njene vzroke brez odlašanja odpraviti.

Vsi vemo, da so v naši skupnosti zadnje čase nastale neke razpoke, ki hromijo naše skupne cilje in zmanjšujejo našo skupno vitalno silo. Drobimo se v skupine in iščemo napač za to le na drugem bregu, na lastnem jih nočemo videti, čeprav vsi predobro vemo, da je le v enotnosti in skupnosti prava moč in napredek. Že nismo več tista preplašena jata zdomceev pred dvajsetimi leti, ki se je družila, ker je bila preganjana, lačna, zapuščena. Materialno ugodje nam je zlezlo z napuhom in oholcstjo v glavo in pregnalo iz nje ljubezen, strpnost in odpuščanje. Ne znamo več pisati in govoriti kritik, ki ne bi žalile bližnjega in mu podirale voljo do dela. Načrtno iščemo izbranih besed v člankih in člančičih, da z njimi neenako misleče ponižamo, oklevetamo ali jim z neresnico čast jemljemo. Vse preveč gledamo skozi osebno-pristranska očala v preteklost in skušamo obdolževati drug drugega za storjene napake.

Gospodje, to je tragičen del naše bilance. Koliko sil in dobre volje se troši v nič, se uporablja brez uspehov, ki bi mogle storiti na drugi strani toliko koristnega in potrebnega! Koliko bolj vesela, močnejša in bogatejša bi bila naša slovenska srenja, ko bi se take bolezni med nami ozdravile!

Pa slišim izgovore, da ni med nami avtoritete, ki naj bi nas spet združila in spravila.

Čemu čakati neke avtoritete? Vsak naj bi v sebi našel avtoriteto, ki

naj bi presodila lastne misli in še bolj početja. Vsak zase naj se prebudi in sklene, da ne bo metal kamnov v bližnjega. Ljubezen, iskrena in plemenita ljubezen do resnice, naj se vrne v naša srca in naj nas spet poveže v eno družino! Mislim, da je na mestu čas odpuščanja, sprave, združitve, odpustitve dolgov drug drugemu. Vsak dan prosimo Boga v očenašu: „...in odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom...“ Kako naj nebeški Oče odpušča dolgove nam, če jih mi ne odpuščamo svojim dolžnikom!

Z odpuščanjem in ljubeznijo povezani bomo mogli pravilno in do dna razumeti velike življenjske ideale in delo, ko ga je opravljal dr. Evangelist Krek, katerega 100-letnico rojstva se bomo spominjali v kratkem in mogli pravilno ceniti napore našega voditelja dr. Antona Korošca, ki je hotel videti združene vse Slovence pod eno streho, brate v slogi, ljubezni in neodvisnosti.

Po taki poti nam bo rada sledila tudi naša mladina, ki bistro presoja naša dejanja. Kako naj ostane enotna in združena, kako naj ceni naše zglede, če vidi razprtije v naši sredi?

Zgodovina naj nam bo učiteljica: naši pradedje in dedje so premnogokrat plačevali s krvjo in sužnim jarmom svoje razprtije in neenotnost. Turjak nam je najmočnejši tak pomnik naših dni!

Naš veliki zavetnik Slomšek je učil ljubezen in preko nje bratstvo in slogo. Postavimo se ob dvajsetletnici našega zdomstva v senco teh njegovih nesmrtnih idealov, da bo tudi on s svojo svetniško navzočnostjo vedno rad kot brat med nami!

„Glede tretjih (mladih, ki odklanjajo mnoge družbene standarte in norme, op. ur.) smo najbolj zaskrbljeni: med njimi in našimi družbeno-političnimi prizadevanji nastajajo napetosti, ker je ta mladina nezaupljiva in skeptična, ker je nestrpna, polna nerazumevanja do vijugastih poti, po katerih se prebijamo z uspehi in porazi v smeri uresničevanja naših družbenih idealov, ker je večkrat krivična, zlasti pa popolnoma nedostopna za metode političnega prepričevanja, kakršnih smo bili vajeni.“ (Vlado Vodopivec, Upor mladih, Sodobnost VIII, str. 517)

Kaj bi bili zaskrbljeni zaradi teh nezadovoljnejšev! Od kdaj ste vajeni metod političnega prepričevanja, tega sicer ne vem. Mi pri vas tega nismo bili nikdar vajeni. Spomnite se, kako ste prepričali 12.000 fantov in mož leta 1945: s strelom v tilnik. Tako prepričujete že 20 let, tako boste morali prepričevati še naprej, če hočete pomiriti nezadovoljnejše. A vam tega ne svetujemo, ker nekoč bo le moralo spregovoriti pravično sodišče.

GRADIVO K VETRINJU

DSPB — Buenos Aires objavlja doslej izmenjana pisma med starešinstvom DSPB in predsednikom NO za Slovenijo dr. Mihom Krekom:

Buenos Aires, 19. julija 1965.

Spoštovani g. doktor!

Glede Vašega dopisa v Svobodni Sloveniji ob priliki 60-letnice g. Miloša Stareta Vas prosimo, da nam, kot osrednji organizaciji bivših borcev v Argentini, blagovolite pojasniti v obširnem poročilu in z vsemi pripadajočimi navedbami imen, kraja in časa Vašo trditev, da je slovensko domobranstvo poveljstvo prejelo Vaše opozorilo o vrnitvi slovenskih domobrancev.

Pričakujoč Vašega odgovora Vas vljudno pozdravljamo.

Za odbor:

Tajnik: Bras R., l. r.

Starešina: Pregelj B., l. r.

Cleveland, Ohio, 24. julija 1965.

Društvu
slovenskih protikomunističnih borcev
v Argentini

Dragi g. tajnik!

Po premisleku se mi zdi najbolje, da na pismo Vašega društva z dne 19. julija odgovorim za sedaj samo tole:

Priče, ki so imele osebno opravka s to stvarjo, so me prepričale, da je moje svarilo v jeseni 1944 doseglo domobransko poveljstvo v Ljubljani. Kdor more, naj mi verjame.

Napisal sem to ugotovitev:

1. Zato, da ne bi kdo dolžil g. Miloša Stareta, da kljub zvezi z menoj ni poskrbel za pravilno obvestilo o mednarodnem stanju.
2. Zato, da sem odgovoril na očitek, da sem kriv, da v Ljubljani nihče ni poznal vojno-pravnega položaja domobrancev.

Jaz nikomur nisem nič očitil. Razumem, da se jim je v Ljubljani v jeseni leta 1944 zdelo, da ne morejo ravnati po mojem svarilu. Svarilo je nelegalno odšlo iz Italije in nelegalno prišlo v Slovenijo. Protokolov nismo delali, ne dokumentov. Vsak je skrival stvar in se varoval pred nepotrebnim preganjanjem.

S prisrčnimi pozdravi

Vaš

Miha Krek

Spoštovani gospod
dr. Miha Krek,
predsednik NO za Slovenijo

Glede Vašega pisma z dne 24. julija Vam sporočamo, da se bivši borci v svojem imenu in v imenu mrtvih nikakor ne moremo zadovoljiti s tako nejasnim in pomanjkljivim odgovorom; zato še vedno vztrajamo pri prvotnem pismu in Vas vljudno prosimo, da nam blagovolite odgovoriti jasno na vprašanje našega pisma z dne 19. 7. t. l.

V imenu odbora lepo pozdravljamo.

Tajnik: Bras R., l. r.

Starešina: Pregelj B., l. r.

DR. KREKOVO SVARILO IN NAVODILO

Dr. Miha Krek je objavil v Ameriški Domovini z dne 11. junija 1965 spominski članek o g. Milošu Staretu ob priliki njegove 60-letnice. V tem članku je tudi sledeči odstavek:

Koncem leta 1944 sem takoj, ko sem zvedel, iz Rima, po posebni tajni poti sporočil v Ljubljano, da je resna nevarnost, da bodo domobranci in vsi drugi, ki so člani sličnih vojaških formacij izročeni komunističnemu partizanskemu poveljstvu, če bodo v teh formacijah in uniformah prišli zaveznikom v roke, ker je postal Tito priznan zavezniški komandant na ozemlju Jugoslavije. Prosil sem, naj to svarilo resno upoštevajo in preko zime napravijo ukrepe, ki bi tako izročanje onemogočili. Šele sedaj, po dvajsetih letih, sem zvedel, da je to moje sporočilo prišlo in da je bilo osebno izročeno slovenskemu domobranskemu poveljstvu. To sem opravil iz Italije.

Ko sem to bral v Ameriški Domovini, se mi ni zdelo nič posebno novega. Pri dobršem delu tega, kar omenja članek, sem bil priča in sem tudi sodeloval. Ko je dr. Krek to objavil v Clevelandu, nismo smatrali, da bi bila kaka skrivnost prišla na dan. On teh dogodkov in reči ni nikoli skrival. V resnem razgovoru je to že marsikje povedal in dodajal podrobnosti okoliščine, osebnosti, imena, kraje, podatke. Mislil, da ni nikomur prepovedal o tem govoriti. Marsikaj je v njegovem arhivu — to iz Rima vem — shranjeno in zapisano. Prepričan sem, da če bi z objavo imen in podatkov v časopisju dr. Krek mogel samo enega domobrancia obuditi k življenju, bi gotovo to že storil. Že pred omenjenim svojim člankom je dr. Krek o teh stvareh govoril javno na sestankih v Baragovem domu. Predno sem šel tole pisat, sem ga vprašal, zakaj ni v članku navedel nekaterih imen in še kaj podrobnosti, pa mi je rekel: „Ne objavljam v javnih listih imen, če dotične osebe poprej ne vprašam in prosim za dovoljenje. Zlasti v kožlji-

vih zadevah je treba biti z imeni previden," je odgovoril. Najbrže še sedaj ne bi nič omenjal teh reči v časopisju, če se ne bi v zadnjem času ponavljale obdolžitve, sumničenja in napadi nanj v zvezi s tem.

Do letos tudi ni bilo posebnega zanimanja za tiste dogodke, vsaj ne v Clevelandu. Pred nekako tremi leti sem se ponudil glavnemu odborniku organizacije protikomunističnih borcev, da bi bil pripravljen pri kakem njihovem sestanku predavati, kako se je uspostavljala radijska zveza med Rimom in Ljubljano v letih 1942—1945. V to predavanje bi bila vpletena tudi zgodovina „tajne poti poročila za Ljubljano“, ki je omenjena v zgoraj citiranem članku. Povabila nikoli nisem prejel. Poleg tega mi je prijatelj in sodelavec pri iskanju „tajne poti“ vobče odsvetoval, da bi govoril in pisal o tem. „Tukaj boste morda napasli kak firbec, v domovini pa lahko spravite koga v nesrečo,“ mi je rekel. Pa, kakor rečeno, niti firbeca ni bilo. V naslednjih vrsticah bom vsekakor upošteval prijateljevo opazko. Trem ne more škodovati, ker so mrtvi: dr. Marko Natlačen, škof Gregorlj Rožman, dr. Albin Šmajd. Posebno dr. Šmajd bi lahko dodal dragocena dodatna pojasnila k mojemu poročilu. Žal sva se po domobranski tragediji samo dvakrat kratko videla.

Zakaj in kako sem jaz prišel v te mreže? Ob razsulu Jugoslavije o Veliki noči 1941 sem bil kaplan na Jesenicah. Ko me je gestapo prišla aretirat, se mi je posrečilo s pomočjo domačinov v Gerjah in v Bohinjski Bistrici uiti v Italijo in v Gorici sem dobil dovoljenje, da sem prišel v Ljubljano, ki jo je zasedla italijanska vojska. Meseca junija 1941 sem še k dr. Natlačenu, ki je bil ob zasedbi Ljubljane ban Dravske banovine in tako najvidnejša, vodilna osebnost. Vprašal sem ga, če „imamo“ radijsko zvezo z našim inozemskim zastopstvom, posebno z dr. Krekom. Rekel mi je, da zveze sicer še ni, da pa imamo aparat (radijsko oddajno in sprejemno postajo), s katerim skušajo dobiti zvezo. Rekel mi je, da je bil aparat last angleškega društva v Ljubljani in da so z njim imeli zvezo z Londonom pred razsulom. Na vprašanje, ali imajo aparat v rokah strokovno izvežbani ljudje, ni vedel točnega odgovora. Ponudil sem svojo pomoč za slučaj, da bi jo potrebovali (V prvi svetovni vojni se napravil telegrafski izpit pri brzojavnem polku v St. Poeltnu in istotam radijski tečaj in sem bil nekaj časa pri veliki radijski postaji 10. armade na gori Dobrač na Koroškem z imenom „Penkala Suedwestfront“). Čez nekaj dni najdem pred vrati svoje sobe kovček. Odprem. Bil je radijski oddajni in sprejemni aparat. Bil sem prepričan, da je to aparat, ki ga je imel v mislih dr. Natlačen. Priložene so bile šifre, vendar vse nestrokovno. Vedel sem, da bo treba najprej dobiti pismen stik z dr. Krekom, da bo on vedel za val in za šifro. Val je bil med 39 in 40. Antena bi naj imela vsaj četrtinko dolžine vala, torej okoli 10 m. (Antene so bile seveda prepovedane in taka dolžina nerodna zadeva.) Vsako noč bo treba anteno postaviti in po oddaji sneti — mi je rojilo po glavi. Poskušali smo na strehi hiše, pa tako, da tudi hišni lastnik ni opazil.

Med tem je Miloš Stare dobil preko političnih prijateljev radijsko zvezo z dr. Krekom. Zveza je bila dragocena, vendar redka. S to zvezo je Miloš Stare dobil tudi šifre. Lastno zvezo smo še nadalje imeli v mislih. Pa predno smo uspeli, je dr. Krek poslal telegrafista Božnarja, ki je prišel kot angleški padalec in parašutiral iz angleškega letala pri St. Joštu nad Vrhniko. Stik med Milošem Staretom in Božnarjem je bil takoj vzpostavljen. Jaz sem samo dešifriral Krekove depeše in spremenil v šifre depeše zanj od vodstva v domovini, bodisi, da je bilo to skupno slovensko vodstvo ali vodstvo SLS. Vse je lepo teklo. Po zlomu Italija pa je Božnar padel po nesreči v roke partizanom, ki so ga ubili, čeprav jim je dokazoval, da je v angleški službi.

Tedaj so Ljubljano zasedli Nemci. V severni Afriki so se Nemci skoro istočasno začeli umikati. Bilo je pričakovati, da bodo zapadni zavezniki vrgli Nemce iz Afrike in le-ti se bodo umaknili v Italijo, dokler jih tam ne bodo podile zavezniške vojske od juga proti severu. Zavezniki se bodo pomikali za njimi in osvajali Italijo in druge evropske dežele od juga. Nekaka eksekutiva SLS (poznali smo se pod imeni Fajfar, Medved, Vovk, Lisjak in še eden) je bila mnenja, da bo zelo koristno, če uspostavimo zvezo, radijsko zvezo med Rimom in Ljubljano takoj, dokler je še mogoče hoditi iz Ljubljane v Rim in nazaj. Sklepali in računali smo, da bo Rim pred koncem vojne dobil zavezniško vojsko, med Rimom in Ljubljano bo nekaj časa fronta in v tem času bi bila zveza dragocena pomoč. Žrtvoval sem se tudi za to delo. Šel sem k škofu Rožmanu in mu vse povedal. Dovolil mi je in mi dal priporočilo za Rim. Vaške straže so spravile aparat čez mejo v Trst. Kovček z aparatom sem dal v Trstu na vlak kot prtljago. Pa je bil moj vlak malo za Florenco bombardiran in postaja v Arezzo razdejana. Vlak je obtičal na polju.

Da ne bo popisovanje te odisejske poti in poskušanja v Rimu predolgo (morda kdaj drugič kaj o tem), naj omenim, da se mi je posrečilo potegniti anteno tudi v Rimu. Ker pa Ljubljana ni reagirala, sem še dvakrat potoval v Ljubljano, da bi ugotovil ali me poslušajo in kaj je vzrok, da ne dobimo zveze. Ko sem se drugič vrnil in Ljubljano, sem zvedel, da je Miloš Stare komaj ušel aretaciji in se je skrival. Morda je v tem vzrok, da ni prišlo do zveze. Ko je dr. Krek poleti 1944 prišel v osvobojeni Rim, je bilo oddajanje v Rimu mnogo lažje, posebno še, ker je bil dr. Krek v rangu jugoslovanskega ambasadorja (kot član sredozemske zavezniške komisije). Toda Ljubljana na klice ni odgovorila.

Nekega dne mi je dr. Krek rekel, da nujno potrebuje tajno pot, po kateri bi poslal važno peročilo v Ljubljano. Najboljše prijateljske zveze z zavezniškimi diplomati in vojaško komando so takrat že začele popuščati. Po takozvani prisegi domobrancev na Stadionu ni bilo več mogoče zagovarjati domobranstva kot samoobrambe in kot zbor ljudstva, ki je v resnici popolnoma na zavezniški strani. Zamišljen je prihajal z ambasade, postal skoraj nervozen. V prvih dneh meseca septembra mi pove v pisarni, da je govoril s poljskim ambasadorjem v Rimu in da ga je naprosil, da bi radijska postaja Andersonovega kora poljske armade, ki ji pritiskal na Nemce ob Jadranskem morju (ta kor je odločilno sodeloval pri zavzetju Monte Casina), poskusila dobiti zvezo z Ljubljano na dogovorjenem valu in v dogovorjenem času.

Šel sem k poljskemu ambasadorju in dobil priporočilno pismo za komandanta poljske obveščevalne službe v Bariju. Dne 8. septembra sem se odpeljal s šoferjem in avtomobilom ambasade preko Neaplja in Foggio v Bari. Drugi dan sva imela pred Foggio avtomobilsko nesrečo. V nagli vožnji je avtomobil zdrsnil z mokre ceste. Jaz sem se onesvestil in sem se zbudil na njivi, ko so me angleški vojaki pobirali. Avto je zadel v drevo. Naprej od mene sem videl na njivi kovček, v katerem je bil moj radijski oddajnik. V Foggio so me v vojni bolnišnici rentgenizirali. Povedali so mi, da se zdi, da ni notranjega krvavenja, bolečine po telesu pa da so samo od zunanjih udarcev. Drugi dan me je angleški avto odpeljal v Bari k poljski obveščevalni komandi. Tam so že vedeli zame. Odnegli so me na nosilnici na ravno streho poslopja, vklopili v svojo anteno moj aparat, potem moj kristal na njihov aparat. Na oba načina sem oddal telegram. Nato še tretjič na njihovi aparaturi. Oddajal sem celo določeno uro. Toda iz Ljubljane ni bilo nobene reakcije. Ujeli smo ljubljansko postajo z glasbo in govori, toda dogovorjeni val je bil mrtev. Oficirji so mi svetovali, naj bi oddajal ves teden. Možno

je namreč, tako so mislili, da Ljubljana nas sliši, da pa nima v redu svojega oddajnega aparata in zato mi ne dobimo njenih odgovorov. Jaz sem moral oditi; ostale dni tedna so oddajali Poljaki kar sami.

Ko sem prišel v Rim, sem zvedel, da so se med tem tam dogajale čudne reči. Govorili so, da sta kralj Peter in Tito na letališču napravila tisto prisiljeno pogodbo, v kateri je kralj oddal vodstvo jugoslovanske vlade Titu. Dr. Krek ni več hotel iti v urad. Namestniku Smiljaniću je naročil, naj odda posle. Meni je telefoniral, naj se takoj vrnem, ker bo treba oddati avto. Titovci so po partizansko prevzeli ambasado. Kakor da bi bila v hosti, so prišli s strojnimi v urade. Drugo jutro so rimski listi v posmehovalnem tonu objavljali poročila o prihodu jugoslovanskih partizanov na ambasado.

Toda glavna zadeva še vedno ni bila rešena. Še vedno nismo vedeli, ali so v Ljubljani naš telegram dobili ali ne. Rekel sem že, da so Poljaki oddajali še teden dni po mojem odhodu, pa odziva nismo izzzvali.

Nevarnost za domobrance pa je kot mora pritisкала na dr. Kreka. Ponovno smo o tem govorili. Pri nekem razgovoru z dr. Topalovičem, srbskim socialističnim voditeljem, ki je tisti čas prišel iz glavnega stana generala Mihajlovića, da bi osebno zapadnim zaveznikom pojasnil položaj v Jugoslaviji, je dr. Krek zopet omenil, da bi nujno potreboval zvezo z Ljubljano in povedal zakaj. Dr. Topalović je kar hitro mirno odvrnil, da bi on mogel urediti zvezo z generalom Mihajlovičem in da je prepričan, da bodo od tam mogli in tudi hoteli takoj poslati sporočilo v Slovenijo. Vsekakor pa Topalović lahko uredi zvezo z Mihajlovičem, če bi kaj koristilo. Pogovorila sta se. Dr. Krek je moral sedaj oddati telegram nešifriran, odprt telegram. Pa je takoj bil za to, ker mu je bilo glavno, da sporočilo pride v Ljubljano, na pravo mesto v pravem času. Prinesel sem list s telegramom, Krek ga je izročil Topaloviću. Ta je papir prepognil in ne da bi ga pogledal, vtaknil v listnico.

Čez nekaj dni je Topalović zopet prišel h Kreku. To pot je povedal, da je general Mihajlović potrdil prejem telegrama. Za dr. Kreka je bila to vesela novica, vsaj nekoliko se je oddahnil.

Potem je pa prišel konec vojske, prišla je domobranska tragedija... Kočevski Rog...

Nikoli nisem mogel dobiti jasnega pojasnila o nadaljnji usodi tega telegrama. G. Stare, ki se je v tistem času skrival, ni vedel kaj povedati. Gotovo je vedel o tem poročilu dr. Šmajd. Dvakrat sva se videla po končani vojski, toda samo bežno. Potem je bil v Trstu od Titovcev napaden, ujet, odpeljan in ubit. Vem, da je v razgovoru z njim padla tudi beseda o tem telegramu, toda mi je tako motno v spominu, da ne upam ničesar z gotovostjo reči.

Lani sva bila z generalom Prezljem v Floridi na počitnicah. Imela sva dovolj časa za razne razgovore. Slišal sem njegovo zgodovino življenja in dela s tistim delom jugoslovanske vojske, ki se ni nikdar predala ali podala Nemcem, ni priznala kapitulacije jugoslovanske vojske pred Nemci. Jaz sem pa g. generalu pripovedoval nekaj svojih dogodivščin iz minule vojske. Pripovedoval sem mu tudi zgodbo o Krekovem poročilu, navdilu in svarilu za domobrance in popisoval težave in smolo, ki sem jo imel z oddajanjem. Povedal sem, da je nazadnje moral telegram oddati Topalović generalu Mihajloviću, da smo ga sploh mogli spraviti v domovino. Omenil sem tudi, da mi točna končna usoda tistega telegrama še sedaj ni znana. Na to mojo opombo je general Prezelj napravil opazko: „Meni je znan ta telegram. Jaz sem ga dobil od generala Mihajlovića. Dešifriral sem ga sam in sam natipkal. Odneseš sem ga na domobransko komando v Ljubljani.“

„To je pa izredno interesantna novica. Mislim, da boste g. Kreku zelo ustregli, če mu to poveste,“ sem ga naprosil.

Še nekaj besedi o vsebini brzojavke.

V članku omenjeno brzojavko sem imel neštetokrat v rokah. Besedo za besedo sem jo šifriral. Depeše sedaj nimam pred seboj. Dobro se pa spominjam sledečih misli in stavkov, odnosno izrazov in besedi v depeši: domobranci naj se na kak način proglasijo za kraljevsko jugoslovansko vojsko... , če možno pripnite kraljevske kokarde... ločite se od Nemcev... napadite Nemce... umaknite se, če treba v hribe... nekaj tednov boste že zdržali, saj zavezniki niso več daleč... Vem pa, da sem imel določen vtis, da je brzojavka imela tole vsebino: Preti nevarnost, domobranci rešite se! Dodano je bilo nekaj predlogov kako to storiti.

Poprej je od začetka zvez z Londonom v pismih in brzojavkah — kakor tudi v javnih svojih radijskih govorih preko BBC je dr. Krek ponavljal: Nobenega vojaškega ali političnega sodelovanja z okupatorjem. Varnost življenja. Ni še prišel čas aktivnega nastopanja. Mirujte in počakajte! boste dobili pravočasno navodilo. Stare je pa Kreku sporočal, da navodil ni moč v celoti izpolniti, ker so komunisti pritiskali in silili v državljansko vojno, da je treba ravnanje v domovini razumeti in sprejeti kot samoobrambo.

Rev. Jože Godina

Klic Triglava, štev. 316 — september 1965, prinaša na strani 16 registracijo odprtega pisma generala Franceta Krennerja dr. Mihi Kreku, kakor je bilo objavljeno v reviji Tabor, in to registracijo zaključuje takole: „V zvezi z gornjim člankom se med emigrantj širi govorica, da je tedanjega polkovnika Krennerja obvestil o možnosti vrnitve general Prezelj-Andrej, na kar da mu je polkovnik odgovoril: „Jaz sem jih spravil v to in jaz jih bom spravil ven...“

GLAVNI ODBOR ZVEZE DSPB ŽELI VSEM SVOJIM
ČLANOM IN PRIJATELJEM TER VSEM SLOVENCEM
PO SVETU PRAV BLAGOSLOVLJENE BOŽIČNE
PRAZNIKE IN MNOGO SREČE IN ZDRAVJA
V NOVEM LETU 1966

da so Ben Bello malo pred njegovim padcem vprašali, kaj razume pod besedo „islamski socializem“. Tole je dejal: „Med islamom in drugimi verami je velika razlika. Prva je ta, da mi nimamo Cerkve, ne duhovnikov. So nekateri, ki koran razlagajo zelo reakcionarno, a nimajo nikake duhovne moči. Tako moja vera ni nikaka ovira revoluciji: mi smo našo revolucijo izvedli kot muslimani in ne kot socialisti. In če danes hočemo zgraditi socializem, je s~~o~~mo zato, ker po žalostnih izkušnjah kolonialne dobe vemo, da more samo močno zgrajena država vrniti deželi njeno povezanost.“ Naslednje misli bo Ben Bella razvijal v zaporu, če mu ne bodo dni življenja skrajšali po starem receptu, da revolucija požira lastne otroke...

zakaj v Kašmiru pravzaprav gre odn. je šlo. Kogar koli srečate, vam bo dejal: spet so „veliki“ našli nekoga, da se zanje tepe. Morda je res tako, morda tudi ne. Pakistanci vsekakor hočejo, da bi muslimani v Kašmiru bili samostojni, in to poudarjajo že ves čas, odkar je nekdanji angleški imperij razdelil svoje dominione na dve državi: Indijo in Pakistan. V Indiji je bil velik Gandi in je zrastel Nehru, Šastri pa je majhen možiček, ki se mora narediti. Enotnost naroda, ki jo je peljal Nehru, se razbija in nič laže se ga ne da povezati kakor z vojno. Zato morda Indijcem vojna prav leži. Pakistancem pa tudi, ker bi radi imeli več oblasti. In morda tudi vsem Azijatom godi, da drže ves svet v napetosti. In zahodu tudi verjetno ugaja, ako se Vzhod sam s seboj zabava: skratka vse kaže, da so vsi zadovoljni. A ljudstva nihče ni vprašal, če je zadovoljno. Potem se bodo zmenili za zeleno mizo in solz mater in užaljenega ponosa očetov nihče ne bo upošteval...

da so v republiki Santo Domingo diplomati „srečno“ zaključili svoje delo. Kakor vedno je bil tudi to pot kompromis najboljši izhod, tako menijo. Zdaj so izbrali nekega trgovca — 44-letnega Hectorja Garcia Godoy, da bo devet mesecev predsedoval, ko bo ob dobro izpeljanih volitvah prepustil oblast novoizvoljenemu mandatarju. Da pa bo vse v duhu kompromisa šlo, bodo levičarski elementi, zbrani okrog Caamaña ostali na svojih mestih in Bosch z njimi, sredinci bodo rojevali Kerenskije, desna skupina pa bo morala molčati, kajti njenega vodjo Wessina y Wessina, ki ni hotel iti na tak kompromis, so enostavno deportirali s pomočjo „demokratskih sil“ vse Amerike. Svoboda pa taka, skrb za narod tako velika, da se ni čuditi, če bo čez nekaj časa spet bušknilo na dan. A to pot ne bo nikogar več, ki bi se boril proti ko-

munistom, ker so tamošnji protikomunisti prav tako razočarani kakor so bili na Madžarskem, pa pri nas in še kod drugod. Zgleda, da še ni čas, da bi se komuniste pošteno zgrabilo. Morda jih bodo, ko jim bodo sedeli na lastnih vratovih... A takrat bo že nekaj zamude. Koliko pa začetna zamuda in dostojnost z njo vred škodujeta v nadaljni borbi, sami prav dobro vemo...

da gverilo v Peruju vodita odvetnik Luis de la Puente Uceda in bivši pariški študent Guillermo Lobatón. Kakor pri nas Dermastja pa Baebler in podobni tiči. Oddelki prvega se imenujejo Pachacutec in operirajo na področju Cuzca, oddelki drugega pa Tupac Amaru in operirajo okrog Huancaya. Ker je 58% peruanskega prebivalstva nepismenih in ker je mnogo prvotnih prebivalcev, je gverilska propaganda zelo enostavna. Kaj bo vlada naredila proti gverili, še ni dovolj jasno. S samo uvedbo smrtnih kazni se daleč ne bo prišlo. Treba bo komuniste v njih pridigah prehiteti in ustvariti prej blagostanje, preden sovjetski agentje izpeljejo s krvjo „raj na zemlji“, tudi v Peruju...

da bodo sedaj Reader's Digest (Selecciones) izhajale tudi v Jugoslaviji in na Poljskem. Spet bo nekaj zahodnih demokratov veselih, češ kako odlično dvigamo železno zaveso. Bomo videli. Na Poljskem bo še nekako šlo, ker imajo samo en jezik, v Jugoslaviji pa ali srbsko, ali hrvatsko, ali macedonsko, ali (in zakaj ne?) tudi slovensko. In zdaj nastane vprašanje, kaj je boljše: mesečni izvod v dveh — treh jezikih ali samo enem. Če se Slovenci med seboj kaj poznamo, bi dejali: naj bo vse srbsko, s cirilico vred, tako ga pri nas vsaj kupovali ne bodo. Če pa bo en članek ali dva v slovenščini, dva v čisti hrvaščini, drugi pa v jugoslovanščini, potem ga bodo kupovali in tako bo skozi Digest slovenščina izgubljala tla. In če je število avtomobilov na osebo merilo, potem bodo v Sloveniji kupovali desetkrat več kakor v Macedoniji, petkrat več kot v Srbiji in trikrat več kot na Hrvatskem. Lep kompromis bi bil: ena številka v slovenščini in macedonščini, naslednja v srbščini in hrvaščini. In še lepša nagrada: da bi v Digestu v drugih jezikih bilo kaj več o Sloveniji, taki kot je bila in taki kot je sedaj. Kaj pravijo demokratje?...

da je v sovjetski Rusiji tudi nastalo vprašanje brezposelnosti. Si-cer je tako ne imenujejo, ampak ji pravijo „razpoložljive delovne sile“ ali pa „začasni previški delovnih moči“. Res je, da število delovnega ljudstva narašča: v letih 1939/1964 je od 79 milijonov skočilo na 107 milijonov in sleherno leto je treba najti razpoložljiva mesta za tri milijone novih proletarcev. A od leta 1858/62 je moralo zapustiti delo zaradi pomanjkanja možnosti 95.000 rudarjev in 113.000 drvarjev. Da

bi „prišli temu vprašanju v okom“, zdaj svetujejo ustvaritev osrednjega urada za registracijo razpoložljivih delovnih sil. Po domače: borza dela! In kdaj smo jo že imeli v „starem, pokvarjenem, kapitalističnem svetu“ — kdaj že!...

da bodo v „novi Jugoslaviji“, kakor jo dela Tito po Kardeljevem receptu, sedaj turisti smeli uživati vso srečo rulete. V Umagu, Opatici, Dubrovniku, Sv. Stefanu in Portorožu bodo odprli igralnice, v katerih bodo imeli dostop samo tujci. Domačini si bodo lahko služili kruh nekaj sto metrov proč z gostilnicami in bari, katere bodo morali opremiti s pohištvom, ki ga bodo dostavile državne mizarne (iz Beograda seveda). V igralnicah zaenkrat namestitve za Jugoslovane ne bo, ker takih profesionalcev pač ni več. Zato bodo v začetku najeli nekaj tujcev, da se domači rod izuči, kako ob igralnici pobiraš še tiste devize, ki bi jih turist sicer ne bi pustil. Ideja ni slaba in kaže samo na „napredek“ sodobne vladajoče klike, katere predstavnik je izjavil: „Jugoslovansko gospodarstvo ima svoje razloge, ki jih jugoslovanski socializem ne razume.“ Kdo bo koga, bomo videli. A tudi ta ukrep spada v vrsto tistih: vse, da ostanemo na oblasti! In morda bodo prihodnje leto odprli nekdanj tako cvetoče vrtičke toplih bratov, s čemer se bo število turistov zelo povečalo... Kaj pomagajo vsi taki ukrepi, ko pa v Ljubljani niti poštenih vampov ne dobiš in še manj golaža, kakor nekoč... je tako?

da je Kocbek ob zadnjih obiskih na svobodnih tleh izjavil, kaj neki vendar emigracija misli, ko se tako žene za čisto linijo brez vsake infiltracije tako z ene kakor druge strani. On je namreč mnenja, da bomo šli kakor ponižni backi (po njegovem zgledu) za njim čez drn in strn v novo bratovščino s komunisti, kjer se bo vse pozabilo. Odpustilo da, a pozabilo — ne, to naj Kocbek in njegovi vedo. Kocbek naj rajši svetuje vsem Slovincem v službi FLRJ izven domovine, da bodo takoj dobili emigrantski azil, ko se predstavijo emigrantskim predstavnikom s celotnim popisom dosedanjega dela in načrtov. (Da Kocbeku delo prihranimo vsaj za enega, mu povemo, da bo „tisti eden“ te-le vrste bral in na znanje vzel, posebno še, ker je takšno željo izrazil ob zadnjem pikniku... je tako „tisti eden“?

da so na kongresu romunske KP navzoči kitajski in sovjetski delegati slišali naslednje besede gen. sekretarja romunske KP Nikolaja Caesescuja: „Ne more biti razprave o načinu, kako vsaka partija rešuje svoje probleme. Klasični koncepti marksizma ne morejo biti dokončen odgovor na vsa vprašanja, nastajajoča iz razvoja družbe.“ In ker so v Bukarešti nekdanjo Tolbuhinovo avenido preimenovali sedaj

v Avenido Republike, mislijo nekateri, da je na Romunskem komunizmu žž začelo pritrkovati in da bo vsak čas zasijalo sonce svobode...

da je v neki tukajšnji reviji bilo zapisano v zvezi s poročilom o šahovskem turnirju na Bledu, da je „Bled kopaljšče v Jugoslaviji ob jauranski obali“ in da je skoraj iste dni bilo objavljena novica agencije ANSA, ki ve povedati, da si je Katarina Spaak polomila nekaj kosti itd., ko je padla s konja na Bledu, „ki je 60 km oddaljen od avstrijske meje“, poročilo pa prihaja iz „Lubejane“. Ker vemo, da si uradni zastopniki komunistične — ponavljamo komunistične Jugoslavije blagovolijo tratiti čas za druge stvari, namesto da bi uradno zahtevali popravke, prosimo vse narodne dame (vse že doslej prizadete in vse, ki mislijo, da smo nanje mislili), da ob prihadnji čajanki z gospodi s konzulata to gospodom povedo. Tako bodo res opravile narodno delo, kajti vse drugo je zaplotniški quatsch. In ko bo že vse zmenjeno, kai bo prihodnja ladja pripeljala in za koga in kako bo najlepše iti domov na kratek obisk, potem naj povedo še to, kako uspešno delajo v tujini šolski tečaji. To naj povedo v slovenščini, kajti volksjugodeutsch je lahko govorila samo druga žena maršala...

da je ob 20-letnici bombe na Hiroshimo bilo marsikaj povedanega. Tudi tole: Na Jalti se je Stalin obvezal, da bo vstopil v vojno proti Japonski 90 dni po nemški predaji. V tem času bi namreč mogel predstaviti svoje čete z zahodne fronte na vzhodno. Truman in Churchill sta doslej trdila (in z njima MacArthur in Marshall), da bi poseg Rusije prihranil okrog milijon življenj zaveznikom in skrajšal vojno. Zdaj pa so povedali, da je ameriška obveščevalna služba prestregla japonsko sporočilo Stalinu, češ da bi se Japonci radi predali. Stalinu takšna predaja na hitro ni šla v račune, ker se je hotel na vzhodu globlje zaplesti v boj, kajti le tako bi lahko dosegel čim več za svojo komunistično Rusijo. Ta ruski poseg v širšem obsegu pa zahodnim zaveznikom ni kaj preveč dišal. Zato so se domenili, da bosta Truman in Churchill odločila, kaj napraviti z atomsko bombo, ki je bila pravkar uspešno preizkušena. Churchill je svetoval Trumanu, naj Stalinu to dejstvo pove tako mimogrede, obenem pa poskrbi, da bodo njegove čete to bombo čim prej odvrgele nekje na Japonskem in tako sovjetom prekrižale račune o dolgi vojni... In Truman je ubogal Churchilla, povedal Stalinu, ki novice ni posebej pretresel, ker se mu je najbrž zdela raca, obenem pa naročil svojim pilotom, naj bombo odvržejo. Tako je padla na Hiroshimo. Pospešila konec vojne in Stalinu prekrižala račune... Se pravi: z atomsko bombo je moralo umreti toliko in toliko Japoncev, da so se drugi in z njimi azijski narodi rešili komunističnega mešetarjenja. Zato je pa bilo kasneje toliko naporov na Koreji, da bi sovjeti pridobili

zamujeno. — Kako bi bilo, ako bi Roosevelt poslušal Churchillo in napravil invazijo na Balkan... in to v času, ko se je Tito pogajal z Nemci (kakor je bilo prikazano v številki 314 Klica Triglava na drugi strani ob priliki napovedi Jukičeve knjige)... kako neki, kaj mislite?

da je poljski pisatelj Grzedzinski bil klican pred sodišče, ker je izjavil: „Jezuitski gojenci so pred leti imeli več svobode kakor današnji intelektualci“ pod komunističnim režimom. — Mi pa poznamo nekega uradnika FLRJ, ki je na obisku v La Plati izjavil: „Ne moremo se načuditi, kako je emigracija sposobna s tako ogromnimi žrtvami vzdrževati slovenske šolske tečaje in to vsako leto bolj sistematično.“ — Temu uradniku svetujemo, da svojemu nadrejenemu OZNOvcu, ki se izdaja za predstavnika „neodvisnega tiska“, tega ne pove, sicer bo ob prestopu meje polom. Tudi mu naj tegale Vestnika ne pokaže... se razumemo? Naši otroci živijo v svobodi. Zakaj svojih ne pustite?...

Spectator

IZ UPRAVE:

S pričujočo številko Vestnika zaključujemo letnik XVI-1965. Obenem, ko se zahvaljujemo vsem zvestim naročnikom, prosimo vse, ki so z naročnino v zaostanku, da nam jo poravnajo. To morete storiti pri vseh naših poverjenikih, ki Vam Vestnik dostavljajo ali pa pri gđ. Zdenki Gornikovi v Slovenski hiši, ki iz prijaznosti isto sprejema ali pa pošljite po GIRO-postal na naslov upravnika: Juan Kralj, Ramón Falcón 4158, Capital.

Brez dvoma je Vestnik najcenejša slovenska revija v zamejstvu. Kljub temu, da so se tiskarski stroški že v drugem mesecu tega leta zvišali za 34% in poština za več kot 100%, smo ostali pri ceni, ki je vsakemu zmogljiva.

Drugo leto stopamo v 25. obletnico vseh dogodkov na naši rodni zemlji od puča naprej. Spremljajte te dogodke s svojimi popisi osebnih doživetij.

KNJIGE

V oceno dobivamo publikacije naših zdomskih založb. Težko je sproti ocenjevati vse, kar prihaja, a vsaj v zadnji številki bi radi opozorili na nekaj stvari, ki nas protikomunistične borce posebej zanimajo.

ZBORNIK SVOBODNE SLOVENIJE

Gotovo postaja pod nekaterimi vidiki Zborniki Svobodne Slovenije vedno bolj najpomembnejša publikacija našega zdomstva, kolikor je namreč kronika našega življenja in dela in pa kolikor postaja z anketami nekaka ideologija naše emigracije.

Opozarjamo na razprave, ki najbolj zadevajo stvari, za katere se tudi mi prizadevamo:

Dr. Sirc nadaljuje z objavo spominov. Objavlja „Proces“, t. j. komunistično sodno farso proti Nagodetovi skupini leta 1947 v Ljubljani.

Msgr. dr. Jagodic je ob 18-letnici procesa, ki so ga v Ljubljani organizirali komunisti pred vojaškim sodiščem med drugimi tudi proti škofu dr. Rožmanu, objavil zagovor le-tega, kot ga je škof sam napisal po procesu in ga poslal sveti stolici v Rim. Je to važen zgodovinski dokument, ki priča, kako podlih laži in podtikanj so se posluževali komunisti proti škofu, samo, da bi mu vzeli čast. Po tem dokumentu se nam naš škof v vsej preprostosti in iskrenosti kaže še večji.

R. K. je prispeval zanimivo razpravo „Katoliška Cerkev in državna oblast v Jugoslaviji“. Iz razprave je razvidno, da v sedanji Jugoslaviji za Cerkev še vedno ni svobode.

Objavljene so misli vodilnih svetovnih komunistov o veri in o dolžnosti vseh komunistov, da vedno napadajo vero.

Razen Rožmanovega zagovora je gotovo najzanimivejše poglavje letošnjega Zbornika anketa „Kaj sodim o komunizmu“. Na 75 straneh odgovarja na zastavljena vprašanja 21 ljudi iz šestih držav. Odgovarjajo A. Ambrožič, ing. agr. M. Bajuk, S. Bitenc, N. Čretnik, dr. R. Čuješ, V. dr. Debeljakova, P. Fajdiga, F. Gorše, M. Jan, J. Jazbec, dr. C. Jelenc, A. Jenko, M. Marolt, dr. L. Puš, M. Rantova, dr. L. Sirc, dr. A. Starc, ing. M. Struna, dr. J. Velikonja, dr. J. Zdešar in J. Žakelj. Odgovori osvetljujejo komunizem z najrazličnejših vidikov: z gospodarskega, kmetijskega, delavskega, kulturnega, mladinskega, vzgojnega, telesnovzgojnega, moralnega, verskega, narodnega, političnega, socialnega in zgodovinskega.

„Ob dvajsetletnici“ nosi naslov eno izmed poglavij. Je poskus prikazati nekaj iz tistih groznih let, ko so komunisti organizirali revolucijo, da so potisnili narod v sužnost, v kateri je še sedaj. Čeprav so nekateri novi vidiki lepo prikazani, je seveda to še zelo boren poskus knjige, ki jo že dvajset let nestrpno, a, se zdi, zaman čakamo. M. Stare prikaže v kratkem

članku osnovne črte razvoja v Sloveniji med letoma 1941 in 1945. V njem zlasti opisuje delo politikov na eni, pa Rupnikovo krivdo na drugi strani. Pri tem imamo dva pomisleka: objektivna zgodovina bo zahtevala natančnejših dokazov o delu politikov med vojno, pa bo obenem priznala generaliu Rupniku skupaj s krivdo ogromno zaslugo za slovenski narod. V zanimivih člankih popisujejo J. Žakelj, J. Kalan, M. Osojnik, F. Lobnik, J. Jereb, J. Melaher in P. Fajdiga slovenske razmere pod okupatorji. Velike zgodovinske cene je prispevek J. Gruma „Za zgodovino Turjaka“, kjer je popisano vse dogajanje v zvezi s stotnikom Cerkvenikom. Dr. T. Debeljak piše o prvem slovenskem parlamentu (v Ljubljani 3. maja 1945).

V novem zaglavju predstavlja dr. T. Debeljak do zdaj neznanega nam pesnika Ivana Hribovska, člana gorenjskega domobranstva. Sledijo poročila iz posameznih skupnosti slovenske emigracije.

Kot dokument je Zbornik nenadomestljiva knjiga v vsaki slovenski knjižnici.

KAREL MAUSER: LJUDJE POD BIČEM II. DEL

Slovenska kulturna akcija v Buenos Airesu je izdala II. del Mauserjeve trilogije „Ljudje pod bičem“. Knjiga je izšla prav za dvajsetletnico komunističnega poboja 12.000 domobrancev. Avtor jo je posvetil svojim mrtvim prijateljem s Turjaka za dvajsetletnico.

Nekaj misli o avtorju in o delu.

Že večkrat je bilo zapisano, da je Mauser naš najplodovitejši pisatelj v emigraciji. In o tem nihče ne dvomi. Njegov slog je lahak, tekoč, čuti se, da piše iz notranje nuje in da ne dela sile besedi. Mauserjev pisateljski potencial prav gotovo dosega Jalnovega ali Bevkovega. Zgodbe zna razplesti neprisiljeno in zanimivo in življenje kar prekipeva dogodkov. Nekdo drugi bi iz nekaj njegovih strani napisal cele romane. Mauserju gre pa predvsem za fabulo, zgodbo. Naši ljudje radi jemljejo v roke Mauserjeve knjige in te imajo v življenju naroda zagotovljeno svoje mesto.

Vsebinsko nam je delo vseč ne le po spretno zgrajeni zgodbi, ampak zlasti, kar zajema življenje iz tistih usodnih let okupacije in revolucije. Vsako delo, pa naj v kakršnikoli obliki prikazuje tiste usodne čase, da je le objektivno, navdušeno pozdravljamo. Saj so komunisti v teh dvajsetih letih popisali že toliko papirja z lažnim prikazovanjem zgodovine, da je joj. Nobenega dvoma ni, da je Mauserjeva povest Ljudje pod bičem do sedaj naš največji pripovedni tekst iz tiste dobe. Res je, da to ni veliki tekst v svojsem pomenu besede, ker naš veliki tekst bi moral iti prav v opisovanje vaških stražarjev, domobrancev in četnikov v njihovih borbah. A je, kot rečeno, do sedaj naš največji tekst iz tiste dobe.

Mauser sam je povedal, kakšen namen je imel s trilogijo: „Hotel sem vsaj v majhnem napisati apologijo našega odpora, ki jo je najbolj čisto podal Narte Velikonja, ko je pred sodiščem dejal: Resnica je bila na naši

strani. Kar smo napravili napak, so bile taktične napake! Hotel sem povedati, da so napake bile in da so se pošteni ljudje tudi od druge strani po zmagi zavedli, da ima resnica lepši obraz, kakor so mislili.“

Mauser je namenoma privzel v ospredje povesti idejno neopredeljene ljudi ali pa take, ki so simpatizirali z OF, ki pa so za resnico odprti, pošteni. Vštric z dogodki se tudi spreminja njih mišljenje. Nujno spoznavajo, da pri OF ne gre za osvoboditev, ampak za komunistično revolucijo in pokopanje svobode. Po tej poti se resnica razodene vse bolj, kot bi se drugače, saj mora več ljudi prehoditi dolgo pot iz enega tabora v drugega. Pred bralcem se vrstijo komunistični zločini, kot so se odigrali v resnici. Ker je Mauser delo pisal že leta 1949, so mu dogodki še zelo živo pred očmi. Tudi to dejstvo daje knjigi veliko ceno.

Nekje je nekdo zapisal: „Mi povesti odrekamo pravico posvetila turjaškim junakom...“ Ko bi tisti nekdo edinstveno izjavo vsaj podpisal s svojim imenom, bi Mauser v bodoče vedel, koga mora prositi za dovoljenje, da sme nekemu knjigo posvetiti!

DR. TINE DEBELJAK: SPOMINI OB FINŽGARJU (Meddobje VIII, 3-4, str. 159—179)

V tretjem delu Spominov ob F. S. Finžgarju je dr. Tine Debeljak osvetlil komunistično revolucijo in Finžgarjevo vlogo v pripravah nanjo in v njej sami. S tem delom eseja je avtor odlično prikazal tisto dobo in pojasnil marsikaj, česar do danes nismo še nikjer brali. Saj je stvarine toliko, da bi jo avtor prav lahko razpisal v celo knjigo, pa imamo pri prikazovanju nekaterih zgodovinskih področij, kot so ta, katerih se dotika dr. Debeljak, le rajši, da jih prikaže tako, kot jih: z dejstvi, brez literarnih primesi, pa vendar ne pusto, ampak prijetno, skoro kozersko. Dr. Debeljak ima pri prikazovanju srečanj z ljudmi prav svoj slog in verjetno je to področje tisto, kjer največ pričakujemo od njega.

Vsebinsko nam je nanizal celo vrsto manj poznanih osvetlitev. Komunistično razbijanje katoliškega in liberalnega tabora se nam pokaže, kot se je dogajalo. Priprava OF, različne reakcije na težke čase, prežalostna vloga Kocbeka, ki je resnična nesreča za slovenski narod, ne dosti boljša vloga Finžgarja. Skratka ljudje, dogodki, čas in prostor v živem, resničnem prepletanju. V pomanjkanju resnicoljubne zgodovine iz tistih dni je ta Debeljakov esej še toliko vrednejši.

In tu je drugo, na kar gre posebej opozoriti: na dr. Debeljakovo ljubezen do resnice. Nikomur, tudi Kocbeku in Župančiču in Finžgarju, ne bo naprtil več krivde, kot so jo imeli. In sam prav rad prizna tudi svojo krivdo, v kolikor jo je bilo (npr. pri protestu proti lastništvu Dom in sveta...). Le tako, povsem resnicoljubno pisanje nam je v korist.

Esaj navdušeno sprejemamo in pričakujemo od avtorja novih prikazov revolucijske dobe na Slovenskem.

(Le eno vprašanje: kdo je odgovoren za slovnične — ne tiskovne — napake? Npr.: dva področja, z Jušom, iz francoskih univerz, ni kazalo ohranjati spomina, uporaba, proletarijat, na častnemu občanu, na progresivnemu katoličanu, držati kurze. Meddobje si teh napak ne bi smelo dovoliti.)

FRANC IŽANEC: ODPRTI GROBOVI (Buenos Aires, v juniju 1965)

Vendar je izšla vsaj ena knjiga za dvajsetletnico vetrinjske tragedije. Hvala Bogu. Napovedovalo se jih je več, vsaj dve stvari sta bili še obljubljeni, pa nista izšli. Zato smo bili toliko bolj veseli te knjige.

Franc Ižanec se je zadnjih nekaj let skrival v molk in pridno obiskoval naše ljudi, s kosom papirja in svinčnikom v rokah, in zapisoval. Zapisoval, kaj so doživeli pred 20 leti. To delo se prav lahko primerja z delom mravlje: saj je k nekaterim družinam šel tudi do desetkrat.

Ko je razodel svoje delo v krogu prijateljev, so mu ti takoj priskočili na pomoč z denarjem, pa tudi pri redakciji in — kar je bilo mogoče največ vredno — z dajanjem poguma. Sad tolikega avtorjevega truda, dobre volje ljudi, ki so pričali, pa razumevanje prijateljev je ta knjiga, ki je, kot upamo, le začetek cele serije knjig pričevanj v prihodnjih letih. To delo bo lahko imel avtor za resnično življenjsko delo. Za slovensko zgodovino bo pa s tem opravil nekaj neprecenljivega.

Pojdimo h knjigi sami. Lepa oblika, prelepe platnice, kvaliteten papir, prijeten tisk, pa fotografije in črteži, vse naredi najlepši vtis. Nekatero fotografije so prvič objavljene, črteži so pa sploh prvič izdelani. Tako vsaj vemo, kje se nahajajo naši fantje.

Nekatera pričevanja so še posebej izvrstna. Verjetno sta najbolj odlični pričevanja tisto o Bregarjevem breznu in tisto o morišču v okolju Mecesnove gorice pri Kočevju. Obe sta tudi opremljeni s črtežem. Tudi je hvalevreden poskus celotnega pregleda komunističnih pobojev in morišč slovenskih domobrancev.

Razumljivo je, da imena prič niso napisana, čeprav bi ta, ko bi jih bilo možno napisati, dala pričevanjem še večjo vrednost.

Nekoliko motijo tiskovne napake — gotovo je šla trda s časom — in pa malo preveč razvlečene uvodne strani (opozarjamo pa na odlični Predgovor).

Edina misel, ki človeku ostaja po prebranju knjige, je, naj bi z vso dobro voljo Franc Ižanec zbiral kar naprej tak material in ga izdajal v snopičih. Vsako leto en snopič ki niti ne bi moral biti tako luksuzen — pa bomo imeli v kratkem lep material za zgodovino tistih let. Ne vemo, kako bo sicer stvar finančno zmogel, ker za njim ne stoji nobeno društvo, gotovo bi pa v takih primerih naša organizirana skupnost velikodušno priskočila na pomoč, zlasti sedaj, ko je avtor že dokazal, da dela vztrajno in resno.

Čestitamo in pričakujemo novih pričevanj.

B. R.

V POČASTITEV SPOMINA ŽRTEV V KOČEVSKEM ROGU

V nedeljo 5. septembra je „Odbor iz Kločevja rešenih“ v Milwaukee, Wisc. priredil žalno spominsko proslavo vsem, ki so padli kot žrtve množične morije, ki so jo vprizorili jugoslovanski komunisti pred dvajsetimi leti v Kočevskem Rogu. Organizatorji so bili v glavnem Srbi iz Milwaukee in okolice, sodelovali so pa tudi Slovenci, posebno člani prosvetnega društva Triglav v Milwaukee.

Dopoldne je bila slovesna služba božja, žalno opravilo v pravoslavni katedrali Sv. Save, popoldne pa akademija v srbski spominski dvorani zraven cerkve.

Prireditve je bila lepa, uspešna, učinkovita, dobro pripravljena in dobro obiskana. Prišli so zastopniki tudi od daleč iz mnogih naselbin v Ameriških Združenih Držav in Kanade. Med programom so začeli razprodajati novo, v angleščini pisano knjigo Bore Karapandžića „Kočevje — najbolj krvavi Titov zločin — Kochevye — Tito's Bloodiest Crime“. Predgovor knjigi je napisal dr. Miha Krek, ki je bil tudi glavni govornik. Z zborna deklamacijo, živimi slikami in prizori članov prosvetnega društva Triglav in tem govorom je bilo slovensko sodelovanje močno poudarjeno. Ves obširni program so izvedli brezhibno. Ker je dr. Krekov govor izviren komentar te grozne tragedije, ga objavljamo v celoti.

Predsednik odbora Vlada Lazarević je v uvodnih besedah povedal: „Pred 19 leti se nas je rešilo kakih 50. Po božji milosti in Njegovi volji smo srečno bili rešeni nasilne smrti, ki so nam jo pripravili komunisti v Kočevskem Rogu. Obljubili smo tedaj, da bomo povsod in do konca naših moči govorili in oznanjali podlost, strahoto tega zločina, ki se je zgodil nad tisoči naših bratov in nad vsem našim narodom. Tovariši v Avstraliji in Evropi so letos že izpolnili svojo obljubo, mi pa jo danes. K tej akademiji smo Vas povabili in k današnji molitvi v cerkvi ste prišli v ta namen, da se spoštljivo spomnimo in da molimo za večno srečo žrtvovanih. Minister dr. Miha Krek se je rad odzval, da sodeluje pri tej žalni manifestaciji. Pozdravljamo ga pristrčno. Naj nam sedaj spregovori.“

Dr. Krek je v grobni tišini, ob pozorni napetosti udeležencev, ki so napolnili dvorano, govoril izmenoma v slovenščini in srbsščini. Začel je s citatom iz „Črne maše“:

Slovenija — gora mrtvaških lobanj —
Nad Triglavom visi jastreb, črn kot vran
in kraka
čez vse vrhove domovine;
Vojska nepokopanih okostnjakov čaka,
da v miru počine...

Tine Debeljak riše podobe množične moritve pred dvajsetimi leti na Slovenskem v največji pesnitvi te nesreče in bolečine, nazvani „Črna maša“.
Kot med jokom se mu zatika beseda:

Čez zemljo slovensko klenkovček poje — edini zvon —
Angel smrti je povlekel nanj in ne vemo kdaj neha...
O naša vojaška parada: koraka za bataljonom bataljon
brez vojaških pesmi, brez fantovskega smeha...
Koraka bataljon za bataljonom vse viš
in od vseh strani slovenske dežele
v Loko, Hrastnik, Teharje in Celje,
Podutik, Prevalje, krnske fojbe in Kočevski Rog...
In pred vsemi gre na Križ pripeti Bog
in za Njim še vsak nosi svoj lastni križ.
Nanj razpet že na stran nagiba glavo
za zadnjo pijačo, grenko in krvavo...
Ob njem jaše s strojnico partizan,
da mu prebije še srčno stran...

Zgodba je znana in ni da bi jo ponavljali. Njeni elementi so pa tile:

V drugi svetovni vojni so razmere na nesrečo človeštva ustvarile vojno zvezo dveh največjih demokratičnih držav z najstrašnejšo diktaturo naše dobe. Združeno Britansko Kraljestvo, Združene Države Severne Amerike in Zveza socialističnih sovjetskih republik so združile svoje moči na življenje in smrt v boju za zmago nad Adolfom Hitlerjem, da bi preprečile njegov načrt in namen, da si podvrže in zasužnji Evropo. Za to zmago, za uničenje nacizma in fašizma, so veliki zavezniki žrtvovali vse, kar je vojna zahtevala, na koncu vojne pa celo, žal, žrtvovali tudi neodvisnost in svobodo narodov in držav srednje in vzhodne Evrope.

Jugoslavija je ena teh žrtev, morda najbolj tragična. Ko so nacisti in fašisti okupirali našo zemljo, so prav dobro vedeli, da morajo zlomiti duha naših narodov. Potoki krvi streljanih talcev, sence obešenih, ki so se raztegnile od Triglava in Jadrana preko Balkana, taborišča smrti, ječe, nasilno preseljevanje celih vasi in okrajev in drugi teroristični akti fašističnih in nacističnih organov okupacijskega režima so opravili ta krvavi posel.

Tedaj pa, v trenutku, ko je narod krvavel iz sto smrtnih ran, ko je

okupator zatrl vse osebne in družabne svoboščine, ko je bila uničena vsaka redna možnost za medsebojno obveščevanje, narodne ustanove pa razdijane, v tem strašnem času narodne nesreče pa nas je zadela še strupena puščica tretjega totalitarizma, tretjega smrtnega sovražnika naše državne in narodne neodvisnosti in svobodnega življenja — strelica komunizma.

Komunistični strup je močno učinkoval in končno je zmagal predvsem, ker je komunizem prišel in delal pri nas pod masko vojne zveze, vojnega zavezništva, ker mu je od prvega dne pomagala vsaj ena velika zavezniška država in je pod pritiskom Sovjetske zveze tekom revolucije dobil še podporo ostalih velikih zaveznikov. Strup je učinkoval, ker so ga servirali pod firmo borbe za osvobojenje in socialno pravico, da si komunisti od vsega začetka imeli samo en in en sam cilj, da si pribore oblast, da komunizem postane naslednik nacizma nad to zemljo in njenimi narodi.

Štiri leta, od 1941 do 1945 so komunisti, nacisti in fašisti tekmovali, kateri od njih bo več požgal, več ljudi pobil, kdo bo več uničil v Jugoslaviji. V imenu laži o zavezništvu so komunisti poleg tega uspeli, da so razbili narodne moči odpora proti okupatorju in speljali so ljudstvo v najbolj krvavo revolucijo zgodovine. Pri tem so zlorabljali svojo ideološko in strankarsko politično zvezo z Moskvo pred zavezniki tako, da je končno le Moskva edina pobrala sadove zavezniške zmage v jugovzhodnem delu Evrope. Naši narodi so iz enega suženjstva med vojno prišli v drugo še strašnejše v mirnem času.

Pa vse to našim komunistom še ni bilo dovolj. Oni so zelo dobro vedeli, da so neznatna manjšina. Vedeli so tudi, da bodo pri najmanjši svobodi odleteli z oblasti. Zato niso smeli dovoliti prav nobene svobode in še danes ne smejo dovoliti nobene in nikake politične svobode. Vedo dobro, kot mi vemo, da naši narodi ne trpe diktature, najmanj pa strankarski totalitarizem.

Vse to so komunisti vedeli in upoštevali. Niso se pa ustrašili pred ničemer. Nasprotno so odločili, da uporabijo vsa zločinska sredstva brez omejitve in brez mere. Ko niso mogli drugače, so enostavno s fizičnim uničenjem svojih dejanskih, aktualnih, morebitnih in možnih nasprotnikov in političnih tekmecev priropali sebi vso oblast.

Konkretni, najbolj očevidni njihovi nasprotniki so jim bili v tistem usodnem času tisti, ki so se med revolucijo borili proti komunističnim partizanskim bandam, tisti, ki so v državljanski vojni branili svoje vasi, družine in premoženje pred komunističnimi požigi in pobijanjem, tisti, ki so v kakršnihkoli vojaških formacijah nastopali kot borci proti komunistom. Te svoje preizkušene in prekaljene nasprotnike so komunisti morali uničiti, ker bi sicer njihova zmaga v revoluciji ne bila nikaka zmaga, njihova oblast ne bi bila možna.

Zato so iz strankarsko političnih razlogov in samo zato, da si komu-

nistični režim zasigura zmago in oblast, vsi protikomunistični borci v vseh delih države, sinovi vseh narodov Jugoslavije, morali izginiti, so morali biti po zločinskem načrtu uničeni.

Ker je največja komunistična država bila eden stebrov vojne zaveze za zmago nad nacizmom in fašizmom, ni bila proti komunističnim zločinom možna nikaka pritožba. Na krilih vojnega zavezništva so komunisti v Jugoslaviji delali, kar so po svoji zločinski volji hoteli. Protikomunistični borci so morali oddati orožje in so goloroki bili po prevari nasilno izročeni svojim krvnikom.

To so elementarne okolnosti in razlogi, ki so dovedli do množičnega ubijanja protikomunističnih borcev v Sloveniji v letu 1945. Tem posvečujemo današnje žalno akademijo. Hvaležen sem odboru rešenih z morišča v Kočevskem Rogu, da me je povabil k sodelovanju. Prav tako imam prijetno dolžnost, da se zahvalim prijatelju Karapandžiću, da je v svoji najnovejši knjigi v angleškem jeziku dokumentarno prikazal zločin množičnega ubijanja Srbov, Hrvatov in Slovencev v Kočevskem Rogu. S to knjigo tragedija Kočevski Rog prihaja pred mednarodno bralstvo. Prepričan sem, da bo knjiga bistveno pripomogla k razumevanju onih strahot v Jugoslaviji od začetka komunistične revolucije do današnjih dni. S tem bo pa knjiga tudi pripomogla k pravilnemu razumevanju Titovega režima, kakršen je dandanašnji.

Komunistični krvniki niso hoteli riskirati transport vojakov-jetnikov Srbov in Hrvatov preko večjih ozemelj in so zato vse ali vsaj večino vseh tistih, ki so jih jim zapadni zavezniki izdali v Avstriji in v Italiji in vse, ki so se sami vrnili domov od tam, pa jim padli v roke, enostavno pobili na moriščih v bližini avstrijske in italijanske meje v Sloveniji.

Glavno, najbolj znano in največje množično pokopališče žrtev je Kočevski Rog. Vsi tisoči, ki tam leže, so tipične žrtve nasilja. Nikomur izmed njih ni bila dana nikaka možnost, da bi se bil branil pred kakršnimkoli sodiščem ali s kakršnimkoli obrambnim sredstvom.

Kočevski Rog ni bil nič drugega kot eden večjih gozdov v Sloveniji. V kraške jame tega gozda so pod puškami podivjanih komunističnih partizanov padali narodni mučenci. Komunisti so s trupli napolnili prazne fojbe Kočevskega Roga.

Danes je Kočevski Rog divje množično pokopališče-gozd. Vstop vanj je še vedno zaprt in prepovedan.

Toda to ni edino množično pokopališče v Sloveniji. Vsa naša dežela je posejana z njimi. V mnogih krajih blizu državne meje so ti grobovi.

Tako je Slovenija spomladi in poleti leta 1945 postala in ostala znana po strašnem zlu po celi Jugoslaviji. Od takrat teko solze mater in sestra, hčera vseh naših narodov, na množične grobove v Sloveniji, od takrat hite

tja spomini, misli in molitve iz vseh naših krajev. Od povsod se iz roda v rod ponavljajo vzdih: O Slovenija, kraj bolečine in strašnega zločina.

Upajmo, da smisel za poštenost in pravico ni in ne bo zamrl. Da ne bo zamrl smisel za resnično in pravo domovinsko ljubezen in za svetinje svobode. Upajmo, da bo ljubezen do svobodnega življenja prehajala v nove rodove, ki jim bo Kočevski Rog vso bodočnost ostal kot živa slika pekla na zemlji, pekla, ki ga je rodilo nebrzdano sovraštvo. Upajmo, da bodo v ne preveč oddaljeni bodočnosti narodni mučenci dobili svoj narodni hram, spomenik hvaležnosti njim, ki v teh grobovih leže, spomenik strašnega spomina in težkega opomina na dobo trpljenja in sužnosti pod komunistično tiranijo, božji hram silne vere, da moči pekla. kljub njihovim trenutnim in prehodnim zmagam, ne morejo trajno zavladati nad našimi narodi, ki so se prebijali skozi vekove, a v največjem trpljenju ostali zvesti geslu: Za častni Križ in zlato svobodo!

Ne bi pa delali v smislu želja naših milih pokojnih, nasprotno, oskrnili bi njihov spomin, če bi danes in ob drugih podobnih prilikah govorili le o njih, se spominjali le njih. Iz grobov nam govore: Vsaj napram nam mrtvim bodite širokih src. V vsako svojo molitev in spominsko besedo vključite vse, ki so dali svoja življenja za ideale svobode, v obrambi pravičnih narodnih interesov. vseh, ki so umirali, da bi drugi mogli srečneje živeti.

Z neomejenim spoštovanjem se klanjamo vsem, ki so padli v borbah z mednarodnimi napadalci, vseh, ki so umrli nedolžni kot talci pred sovražnikovimi puškami in na vešalih. vseh, ki so v strašnih mukah umirali v taboriščih smrti doma in na tujem. Z eno besedo vključimo vse, ki so tedaj, od dne, ko je padla prva bomba na Belgrad, pa do trenutka, ko je partizan pokosil poslednjega boreca, dali naši zgodovini znamenje svoje žrtve.

Pokleknimo ob grobeh in pred Odrešenikovim križem, sredi sveč in plamenic ponovimo obsodbo vsakega sovraštva, zavržimo vsako nasprotstvo, vsako laž, prevaro in nasilje v družabnih in mednarodnih odnosih ter posvetimo svoje, čeprav skromne, pa vendar vse svoje sile in moči naporom za mir, za slogo, za življenje v prijateljstvu in v ljubezni, ki je sonce vsakega napredka in izvor sreče.

Očistimo stari prah. Pred mrtvimi ni težko priznati in še lažje je reči: Žal mi je. To govorim bolj sebi pred vami kot pa Vam, priznajmo, da smo v družabnem, v narodnem in državnem življenju pred dvajsetimi in več leti delali napake in velike grehe, tako da je kataklizma, ki je zahtevala toliko nedolžnih žrtev v veliki meri bila plod naših slabosti. Nismo dovolj skrbno upoštevali osnovne resnice, da je vsa to sovraštvo in posebno mednarodno sovraštvo in krivičnost strupena sila zla, vsaka spekulacija na škodo bližnjega grobokop lastne sreče, vsako politično nasilje zločin nad lastnim narodom in lastno državo-domovino. To imejmo pred očmi in vestno

upoštevajmo, pa bomo goreči apostoli socialne pravičnosti, ki ne trpi nobenega sovraštva, posebno pa ne razrednega sovraštva in ne diktature proletariata.

Prenovimo se, da nam bodo odprta ušesa, da bomo slišali, sprejeli in razumeli duh stihov, ki z njimi Debeljak končuje svojo Črno Mašo, ko Bog križani govori pobitim in nam:

Jaz,
ki sem krst
in kri
in duh,
beseda, poslanje
in večno kraljevanje,
svoj prst polagam na te lobanje
oprane od vode in krvi...
Ta kost — mojemu prestolu med Vami podstav!
Ta kost — moji roki žezlo slav!
Ta kost mojemu glasu piščal!
Naj skozi Vaših zemskih stisk bolečino
buči moj duh kot velikonočna struja,
ki Golgoto stresa in mrtvece obuja
in sleherno srce in vso domovino
naj požene iz jokov v moj zmagoslavni vrisk
Aleluja!

Zato in v teh namenih Slovenci v Molitveni Zvezi ob nedeljah molimo:
O Bog, ki si dopustil, da so najboljši v krvavi revoluciji žrtvovali
svoja življenja za vero in dom, poveličaj jih in se usmili našega naroda
ter ga po njihovih žrtvah reši brezbožnega komunizma in narodnega pogina.

Konec leta: konec novega letnika Vestnika: ali imate poravnano naročnino? — Če ne, pošljite ček ali giro na naslov: Janez (ali Juan) Kralj, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires. Naročniki v USA in Kanadi lahko poravnate naročnino pri odbornikih DSPB.

ŠKODLJIVI SPODRSLJAJI

(Nadaljevanje)

III.

„Vestnik“ (št. 5, 1960) pa je takoj prinesel Bajlečev neresni članek „Resnica uči“ ter tako brez osnovnega čuta za odgovornost in čisto brez potrebe povzročil hudo kri, ki je že prišla do izraza na občnem zboru ZDSPB v Clevelandu dne 2. 7. 1960, pa postavila na pozornico — in zavoljo njegovih besed, zapisanih v ihti „Spominov in reminiscenc“ leta 1947, ob steno msgr. Škerbca.

Pa tudi ta alarm očitno še ni bil zadosti. Ves letnik 1962 je potem „Vestnik“ pod osebnim uredništvom g. Pavla Ranta prav v brk slovenski zamejski javnosti in v veliko veselje komunističnim hujskačem, ki nam sicer navzlic mnogim različnim pogledom na naše probleme niso mogli do živega, prinašal nesrečni Bajlečev pamflet brez vsakršne dokumentarne, resne vrednosti. (Zadnji, najbolj neokusni obrok na obžalovanje g. Janeza Gruma še objavljen ni bil!)

Povrhu in navzlic temu, da dr. Franc Bajlec, ki po mnenju samega msgr. Škerbca „vsega razvoja ni jasno doživel“, brez vsakršne dokazane in dokazljive osnove postavlja celo množico trditev ter obtožuje gen. Rupnika in vrsto ljudi in skupin, Narodni odbor ni zanikal, da je to njegova bela knjiga, glasilo SLS „Domoljub“ pa ga je ocenil celó kot zgodovinsko delo.

Ni nikdo pomislil na to, da bo takšno stanje stvari moralo nujno povzročiti hude posledice?

Ni torej težko ugotoviti, kdo je izkopal prepad, ki je zazeval med slovensko zamejsko skupnostjo, — če je ta kedaj sploh resno obstajala!

Tega prepada pa ne bo mogoče več premostiti, razen če Narodni odbor kot naš trenutno še uradni politični predstavnik zavzame jasno, nedvoumno stališče proti temu neresnemu pismenstvu in če prostovoljni ali naročeni pisarji čenč ne narede obrata za 180 stopinj.

Samo sentimentalni misijonarji, ki 19 let niso bdeli nad „zdravim čutom pa lastnostjo, z isto vago in istimi merili tehtati sebi in drugim“, ki pa sedaj nenadoma pretakajo solze ob robu prepada in patetično pridigajo popolno pozabo preteklosti zaradi dobrobita bodočnosti — pa naj prihajajo od koderkoli in naj govorijo v imenu česarkoli — so namreč že izgubili vso moralno pa tudi dejansko avtoriteto. Molčali so namreč 19 let, ko je ena stran nemoteno gromadila blato laži, klevet in krivic na gen. Rupnika in tiste, ki so z njim na čelu edini za časa revolucije doprinesli pozitiven delež k postavljanju uspešnega jezua proti krvavi komunistični poplavi prav za časa tuje okupacije, — če smo si kajpak predvsem edini vsaj v tem, da je naš odpor proti komunizmu sploh bil pozitivna in zato prvenstvena, edina naloga... — — —

Ista vaga in ista merila torej za vse!

Samo tako bomo zopet edini!

Potem vam tudi jaz ne bom več kradel dragocenega prostora s pismi kot je tole in za katerega vas prosim, da ga objavite v prihodnji številki.

Sodbo bo itak za nas vse izrekla zgodovina, za katero so viri že ohranjeni!

Dr. Stanko Kociper

Konzorcij „Vestnika“

Ramón L. Falcón 4158

Buenos Aires, Argentina

18. marca 1965.

Gospod

dr. Stanko Kociper

General Paz 676

Temperley, FGNR

Spoštovani gospod doktor!

S precejšnjo zamudo odgovarjamo na Vaše pismo, katerega smo že pred časom prejeli po g. Tonetu Skubicu.

Kar zadeva objavo Vašega članka v Vestniku, Vam hočemo sporočiti naslednje:

1. Čisto gotovo nimamo nobenega razloga, da ne bi Vaših člankov objavljali v Vestniku.

2. Glede Vašega že poslanega teksta: Z Vami bi se radi pogovorili zaradi omilitve nekaterih izrazov pa tudi zaradi načina samega pisanja, kajti Vaš dopis, vsaj tako se nam zdi, je pisan bolj za govor kot pa za natis. Poudarjamo, to je to naše mnenje. Gotovo pa drži, da smo za vsak pameten in trezen razgovor.

3. Doslej nismo objavili niti Vašega članka niti od drugih, ker se hočemo držati prošnje predsednika Zedinjene Slovenije, g. Božidarja Finka, da naj bi v obeh glasilih prenehali s članki, ki bi navzkrižja samo povečavali. Ni pa s tem rečeno, da ne bomo nekega dne prisiljeni prelomiti ta „tih dogovor“, če ga tako hočemo imenovati.

4. Kar pa zadeva novi material, smo mnenja, da trenutno ne kaže razširjati problemov, zlasti ne tistih, ki zadevajo cerkvene kroge.

5. Vaše članke bomo v Vestniku objavljali, kakor smo doslej še vse, ki ste nam jih poslali. Prosimo pa Vas — ne dvomimo, da boste v tem z nami istega mnenja — da nam pomagate že začeto debato voditi v stvarnih in resnih mejah, da tako ne bomo povzročili več škode kakor pa koristi naši skupni stvari!

Pričakujemo Vašega odgovora in Vas lepo pozdravljamo!

Za konzorcij Vestnika:

Edi Škulj l. r.

ju prinesli tudi v isti št. 10-11 „Vestnika“ 1964. Ostala dva sta pa samo odgovora, ki ju je podpisnikoma poslal prezident gen. Leon Rupnik, in problemov prav nič ne razširjata. Zato nimate nikakšne pravice dokumentom, ki sem vam jih jaz poslal, zapreti strani Vestnika in se skriti za izgovor, „da trenutno ne kaže razširjati problemov, zlasti ne tistih, ki zadevajo cerkvene kroge“. Saj ste z objavo „Dveh dokumentov iz leta 1945“ te kroge spravili na pozornico ravno vi; — prav tako kot sta gg. Janez Grum in Pavle Rant brez potrebe in tudi žuta za takt sprožila problem pok. msgr. Matije škerbca.

Če bo nanesa priložnost, da vam bom poslal kakšne prispevke, zares pričakujem, da jih ne boste „objavljali kakor doslej“, ko je minuli urednik „Vestnika“ g. Pavle Rant nanje obešal svoje pripombe. — V ostalem me ni treba prositi — ne dvomite, da sem v tem z vami istega mnenja —, da debato, ki je jaz nisem začel, vodim v stvarnih in resnih mejah neizbežnih dejstev in dokumentov, pa kajpak v tonu, ki mi ga daje moj vsakokratni predgovornik. Zato jo bom tudi rad nadaljeval — pod enakimi pogoji za vse. Ne more namreč biti debate v zares stvarnih in resnih mejah, če ena stran lahko oblaža vse in vsakogar, druga stran pa bi morala stisniti rep med noge kot dobro zdresirani psiček; če ena stran lahko pobalinsko kaže osle, druga stran pa ne bi smela reagirati kot takšno pobalinstvo za služi; če ena stran lahko po mili volji kleveta in potvarja, druga stran pa še resnici ne bi smela dvigniti šrange; če ena stran za svoje potrebe lahko izkoristi tudi cerkvene kroge, druga stran pa bi morala tudi avtentične dokumente skriti pred nedotakljivostjo teh krogov; če ena stran lahko povsem spusti uzde nestrpnostim in strastem, za drugo pa „so neke meje“. — Takšna dvojna merila in nedoslednost pogojev in pravic v že začeti debati zares povzročata „več škode kakor pa koristi naši skupni stvari“ in „navzkrižja samo povečujeta“ do rezultatov, ki jih ni težko predvideti.

Preostane mi torej samo še prositi vas, da po načelu enakosti pravic za vse, zavzamete do vsega, kar sem vam poslal že dne 13. 12. 1964, enako stališče kot do prispevka g. Janeza Gruma in „Dveh dokumentov iz leta 1945“.

Potem pa, če hočete: pika in novo poglavje!

Če je na katerikoli strani zares zadosti resne zavesti našega poslanstva kot semena resnično izkrvinele generacije, boste videli, da bom jaz tisti, ki se bom z vsemi razpoložljivimi silami in sposobnostmi trudil, da bo prav naš mučeniški prezident general Leon Rupnik pa njegova žrtev za slovenski narod tisti simbol pravega patriotizma, ki nas bo zopet zedinil, kot nas je v najtežji uri slovenske zgodovine skoval v domobrance, in ne glede na naše organizirano ali zasebno prepričanje zлил v enotnost, kakor je do njega slovenski narod v vsej svoji težki zgodovini še ni imel.

Temperley, dne 28. marca 1965.

Spoštovani konzorcij Vestnika!

Dne 25. 3. 1965 sem prejel vaše pismo z dne 18. 3. 1965, s poštnim pečatom dne 23. 3. 1965 ter z nečitljivim podpisom.

V svojem pismu z dne 13. 12. 1964 sam vaše uredništvo poprosil, da ga priobči v prihodnji številki „Vestnika“. Kakor vidite, je od takrat minilo kar več kot tri mesece; pa mi sedaj nizate šele 5 točk, ki bi mi jih vsaj lahko sporočili že takoj po prejemu pisma. Morali boste priznati, da to ni čisto v redu.

Navzlic temu pa, da bi sedaj lahko že z vso pravico smatral, da nimam do vas nikakšnih obveznosti več, na vaše točke tole:

1. Vašemu uredništvu nisem poslal članka, pač pa pismo, s katerim sem samo zavzel primerno stališče do prispevka g. Janeza Gruma, ki je bil objavljen v „Vestniku“ št. 10—11, 1964. — V tem slučaju ne gre torej za to, na kakšno stališče bi se postavili, če bi vam jaz pošiljal članke v objavo. Bila je samo moja pravica odgovora, ki sem ga po dobrem vzgledu g. Rudolfa Smersuja poslal pač „Vestniku“, „da ostane tako debata v ‘domači hiši’“. Vi pa, žal, niste posnemali lepega primera „Tabora“, ki je dopis g. Rudolfa Smersuja, v katerem je le-ta izrazil svoje pripombe k mojemu prispevku, takoj, lojalno in na prvem mestu primernega zaglavja priobčil.

2. Vašemu uredništvu nisem poslal pisma v literarno kritiko in oceno, kako je pisano. Ker je podpisano s polnim imenom, v vsakem oziru nosim odgovornost zanj jaz. Ne vem tudi, kdo v vašem konzorciju ali uredništvu naj bi bil za to kvalificiran, da lahko izraža dobrohotno „mnenje“, kakšen način pisanja naj uporabljam, da se bo vam zdel „pameten in trezen razgovor“. — Navkljub temu sem sedaj pismo ponovno in pozorno prebral in ne morem v njem najti izrazov, ki bi le od daleč odtehtali klevete, krivice, potvorbe in zlonamerne izmišljotine minulih 19 let o pokojnem prezidentu generalu Leonu Rupniku, katere je kaj pridno obelodanjal tudi „Vestnik“ brez tenkočutnosti, ki jo kažete sedaj z ozirom na moje pismo, pa je še celó pri prispevku g. Janeza Gruma niste pokazali.

3. Prispevek g. Janeza Gruma je „Vestnik“ prinesel v št. 10-11 (oktober-november) 1964. — Že takrat je bil skrajni čas, da bi tudi g. Janez Grum spoznal, da postane lahko nevšečno plesati na spolzkem ledu neizpodbitnih dejstev, o katerih si očitno ni na jasnem. Če ga je „Vestnik“ kljub temu prinesel, ste torej prav vi s tem že „navzkrižja samo povečali“ in zato niste imeli nikakšne moralne pravice, takojšnjemu odgovoru nanj (13. decembra 1964) zaloputniti vrata z izgovorom na nekakšen „tih dogovor“.

4. Kar vi imenujete „novi material“, so štirje avtentični dokumenti. Dva sta podpisali isti osebi kot ona „Dva dokumenta iz leta 1945“, ki ste

Kar pa je med nami nergačev, ki zaverovani v neke nemogoče sanje iščejo zadoščenja svojim osebnim ali klikarskim stremljenjem, se bodo izločili sami, ker si bodo ob domobranski enotnosti naših vrst razbili glave.

Tokrat pričakujem vašega odgovora do dne 15. aprila 1965.

Lepe pozdrave!

Dr. Stanko Kociper

Konzorcij „Vestnika“
Ramón L. Falcón 4158
Buenos Aires

Buenos Aires, 28. maja 1965.

Gospod
dr. Stanko Kociper
Temperley FNGR

Spoštovani g. doktor!

Konzorcij Vestnika je na svoji seji dne 23. maja sklenil, da bo Vestnik priobčil Vaš celoten članek škodljivi spodrsaljaji. Obenem bo Vestnik priobčil vso korespondenco v tej zadevi, s pripombo uredništva, da ne soglašate s člankom in da zaradi tega zanj ne more prevzeti nobene moralne odgovornosti (v smislu starega jugoslovanskega zakona o tisku).

Kakor smo Vam, spoštovani gospod doktor, že sporočili, je naše mnenje, da je članek pisan bolj za pogovor ne za natis. To smo silno milo izrazili, ker smo pač mislili, da boste sami uvideli, da so v članku mesta, ki so žaljiva. Posebno smatramo za žaljivo Vašo ugotovitev, da je Narodni odbor uprizoril 3. maja 1945 „tragično opereto“ na Taboru. To je zelo huda žalitev za našega mučenika dr. Albina Šmajda, ki je bil eden prvih organizatorjev te „operete“.

Tudi se ne strinjamo z Vašo sodbo, da je Narodni odbor pred Bogom in zgodovino prevzel odgovornost za vse, kar se je po 5. maju 1945 zgodilo. Smo mnenja, da takšna krivična ugotovitev nikdar ne bi bila objavljena, če bi pokojni general še živel. Vsa situacija leta 1945 je bila plod večletnega razvoja. General Rupnik pa je v svojem znanem testamentu čisto pravilno ugotovil, da bi tudi po njegovem načrtu večina domobrancev padla. Umrl bi pa bolj častno in lažje smrti.

V bodoče prosimo Vas, kakor tudi vso slovensko javnost, da se zavedate, da Vestnik prinaša zgodovino, ne pa leposlovna dela z anonimnimi osebami. Kjer je sonce, tam so tudi nujne sence. Ni potrebno, da pokažemo preveliko vnemo za zbiranje obtožnega materiala proti osebam, ki so sodelovale v borbi proti komunizmu. Prepustimo to nalogo tovarišu Sajetu, da bo vendar enkrat prišel z drugim delom svojega Belogardizma na dan

z imenikom 12.000 domobrancev, ki so bili likvidirani v Kočevskem Rogu in Teharjih.

Obenem Vam sporočamo, da bomo začeli zbirati material in dokumente, ki ga ni mogel zbrati rajni g. general Rupnik, ko se je moral zagovarjati pred rdečimi sodniki. Prepričani smo, da bo pri tem sodelovala vsa emigrantska javnost — tudi še živeči člani Narodnega odbora.

Spoštovani gospod doktor! Lepo Vas prosimo, da nam oprostite ostrine našega pisanja. Nimamo namena Vas žaliti, pač pa smatramo za potrebno, da jasno povemo, kakšna bo bodoča smer Vestnika, da bomo vendar enkrat prišli do miru v naši hłši. Vsak pisec se mora zavedati zlatega pravila iz rimskih časov: Heu, emissum volat irrevocabile verbum (Ovid).

Prisrčno Vas pozdravljamo.

Konzorcij Vestnika

Predsednik Edi Škulj l. r.

Člani: Maks Loh l. r.

Podpredsednik Miha Benedičič l. r.

Stane Bitenc l. r.

Tajnik Tone Skubic l. r.

Pavle Rant l. r.

KONZORCIJ VESTNIKA

Buenos Aires, 27. septembra 1965.

SLOVENSKEMU DRŽAVNEMU GIBANJU

V ARGENTINI

Sporočamo Vam, da je konzorcij Vestnika na svoji seji dne 26. septembra t. l. razpravljal o objavi članka „Izvid o Vetrinjski žaloigri“.

Ker viri, na katere se „Izvid“ sklicuje, konzorciju v celoti niso poznani, prosimo, da nam v objavo v Vestniku odstopite: Spomine g. polkovnika Vuka Rupnika, Dnevnik g. Drčarja in „Razna pričevanja“.

Šele po predhodni objavi teh virov bo konzorcij mogel dokončno sklepati o objavi „Izvida“, ki predstavlja skupino zaključkov na podlagi citiranih virov.

Za konzorcij Vestnika:

Anton Skubic l. r.
tajnik

Edi Škulj l. r.
predsednik

PISMA UREDNIKU

NE POTVARJAJMO RESNICE

Vestnik št. marec-april 1965 je na strani 76 prinesel članek pod naslovom „Povejmo si odkrito“. Ta pet in pol dolgi članek je podpisal, toda ne sam napisal Jakob Modic.

Prvotno nisem imel namena odgovarjati na to prazno pisanje, končno sem le uvidel, da je le preveč osebnega napada na mene in me hoče celo prikazati javnosti kot lažnika, obenem pa polno sovražstva do naše organizacije TABOR. Na drugi strani pa nas uči demokracije in poje slavo stari Slovenski ljudski stranči

Ceprav sem na kratko in dostojno odgovoril na prvi njegov članek v Ameriški Domovini od 5. oktobra 1964, pa zopet s pomočjo iste osebe gloda isto kost. Verjetno ga je preveč zbolelo, ker sem zapisal dejstvo, da je od bivših 19 članov odseka 14 članov pristopilo k Taboru. Sedaj je pa število še narastlo.

V članku priznava, da je večina članov odstopila. Dejstvo pa je tudi, da je bil odsek takrat uradno razpuščen. Na občnem zboru Triglava pa smo samo črtali iz društvenih pravil odsek, ker društvena pravila se samo na občnem zboru spreminjajo. Modicu pa je bilo tudi naročeno, da ves tozadevni arhiv izroči tajniku društva, kar pa še do danes ni tega storil. Če se je Modic smatral še naprej za zastopnika in če mu ni bila kaka stvar jasna, zakaj ni raje sklical sestanek vseh članov in bi tam zadevo ponovno razčistil in tako ne bi bilo treba, da se krajevne zadeve javno razpravljajo v časopisih. Jaz mislim, da smo se posamezniki imeli pravico ponovno organizirati in kakšno napako sem naredil, da sem bil že dvakrat javno napaden v časopisu, ker sem na pobudo članov poslal pooblastilo za občni zbor Tabor.

V članku tudi trdi, da sem posameznikom povedal za občni zbor v Torontu na svatbi 5. septembra 1964, torej istočasno kot se je vršil občni zbor. Hotel me je postaviti na laž, pa mu ni uspelo, ker dotična svatba se je vršila teden dni prej t. j. 29. avgusta 1964 tako, da sem imel dovolj časa, da sem poslal pooblastilo pravočasno.

Ni tudi res, da sem ga sklical telefonično. Obratno pa je klical on mene in mi sporočil, da je bil v Lemontu in se sestal z g. Karlom Maverjem in da je prav, da jaz kot predsednik društva vem za to. Ker me uči pravil, zakaj se jih potem sam ne drži in bi mi sporočil že pred sestankom, saj je bil sestanek napovedan že v naprej. Ob tej priliki sem mu tudi povedal, da me prav nič ne zanima, kaj on dela, kje on hodi, ker odsek itak ne obstoja več.

Tudi je radoveden, kako bom vodil v naprej društvo Triglav. Če sem ga vodil uspešno že od leta 1952 — z izjemo dveh let, ker nisem hotel sprejeti predsedstva — pa do danes, ga bom znal voditi še v bodoče, če bodo člani tako želeli. Do sedaj se nisem še nikoli vsiljeval in sem bil vedno izvoljen soglasno ali z veliko večino.

Je še več stvari, na katere želi odgovor pa mu bo mogoče glavni odbor Zveze SPB Tabor ali pa prizadeti posamezniki odgovorili, če bodo smatrali potrebno odgovarjati na to prazno slamo.

Naj bo Modic član Vestnika, jaz pa ostanem zvest svojim soborcem pri Taboru, ker čutim, da Tabor služi še vedno v iste namene, za katere je bila Zveza SPB ustanovljena pred 10 leti. Nadalje sem ponosen, da sem

pri Taboru, ker so v tej organizaciji ostali prvoborci invalidi in tudi edini trije borci, ki so se izvlekli izpod trupel in mlake človeške krvi v Kočevskem Rogu. Prav te invalide in rešence pa Modic v svojem članku javno obrekuje, kar je sramotno in žalostno obenem. Ali res ni imel kaj lepšega napisati našim borcem za 20-letnico pokolja slovenskih junakov.

Westt Allis, v letu junakov 1965.

Frank Mejač l. r

Kakor je danes težko izdajati knjige, je nujno potrebno pisati o naši polpretekli zgodovini iz dveh razlogov (morda treh):

1. da začnem s tretjim: da se vsem tistim, ki vse preveč pozabljajo — da ne rečem v množini, v prvi osebi: pozabljamo — osveži spomin na to, kar je bilo; ker mnogi pozabljajo, pri čemer mislim ne samo in ne predvsem, na določeno hibo spomina...

2. mladi rod raste, šel je samo skozi „novo“ šolo, vso zgodovino, in zlasti najnovejšo, pozna samo v luči komunističnega nauka in jo torej tako tudi gleda in pojmuje. Še vedno čakamo knjige, ki bi bila za te ljudi primerna.

3. Priče dogodkov med zadnjo svetovno vojno in po njej, dogodkov v slovenskem območju, počasi umirajo in zakon življenja in človeške usode je tak, da najkasneje v osemdesetih letih (če smo optimisti) nihče ne bo več med živimi (na zemlji). Bodoči zgodovinar bo pač gradil na pisani besedi, ki bo ostala. Komunistične literature mu ne bo manjkalo, v zeliko težavo pa bo našel kaj pisanega z druge strani. In če ne bo našel, bo nadaljeval, moral nadaljevati, s komunističnimi lažmi...

Dolžnost do resnice, dolžnost do tistih, ki so padli kot žrtve, odgovornost pred bodočimi rodovi (gre za vprašanje, na čem se bo gradila bodoča zgodovina) veže in kliče po resničnem, nepristranskem prikazu ene najbolj burnih, verjetno tudi najbolj bogate dobe naše zgodovine. Tak prikaz, ki bo znal pokazati resnico, resnična dejstva, in ki bo imel pogum pokazati tudi senčne strani (če sami ne bomo nanje opozorili, jih bodo našli drugi, na nas pa bo ostal sum, da tragičnosti in kočljivosti raznih logodkov nismo zajeli...). I. C., Pariz

KONZORCIJ, UREDNIŠTVO IN UPRAVA VESTNIKA
ŽELE VSEM NAROČNIKOM, BRALCEM IN PRIJATELJEM
VESEL BOŽIČ IN MILOSTI POLNO NOVO LETO

LETA STRAHOTE NA IŽANSKEM (1941-1945)

Janez Klemenčič

(Nadaljevanje)

Predpisi za odpošiljanje paketov so bili precej zamotani, da si preprost človek ni mogel pomagati. Na Igu je prevzela odpošiljanje Kati Zdravje, ki je za malo odškodnino zavitke pravilno odpremila in odposlala. Imela je kar nekaj urad. Pakete je morala odvažati v Ljubljano z lojterskim vozom, toliko se je nabralo vsakokrat. Marsikateremu je bilo rešeno življenje, če bi paket dobil ob pravem času. Odvisno je bilo to od poveljnika.

Na Rabu je bil poveljnik neki colonello, ki ni bil človek ampak pes. Ta si je postavil načelo, kolikor mogoče veliko ljudi spraviti s tega sveta. Pošiljk ni oddajal, ljudje so pa umirali od lakote. Ko je Italija razpadla, je bilo na Rabu 14.000 zavrtkov, 4.800 ljudi je pa od lakote umrlo. Zadnji interniranci so hoteli to zver pripeljati s seboj na Kranjsko, da bi ga kazali po vaseh, pa ni je sam žile prerezal.

Za mnoge je bila usodepolna strast kajenja. Za cigarete je dal vse, tudi hlebček kruha, ki je bil pravzaprav edini živež na dan, drugo je bilo sama voda. Lakomniki so pa kruh prodajali in kupovali ali obleko ali dragocenosti. Oboji so plačali svojo nespamet s svojim življenjem.

1943

„Quando Marcus Pascha dabit, totus mundus vae clamabit.“

Ta pregovor se je letos uresničil. V začetku leta bi ne bilo še tako hudo, če bi ne bilo skrbi za internirance. Ti so bili naša skrb noč in dan. Dne 7. januarja smo šli župnik,

župan in kaplan na laško poveljstvo. Internacijske zadeve je imel v rokah tašist colonello Valasco. Šli smo k njemu za posredovanje. Sprejel nas je, odpravil na kratko. Ukazal je prinesiti sezname. Povedal nam je, da bodo iz župnije Tomišel še nekateri poslani nazaj domov. Iz Iga pa nič. Strašna novica, ki jo seveda nismo upali nobenemu povedati. Pogum nam kljub vsemu ni upadel. Začeli smo z novimi prošnjami, delali sezname po vaseh, po taboriščih, po raznih vidikih. Ko je bil seznam sestavljen, so Lahi zopet hoteli imeti drugače. Žene so zopet hodile okrog, jokale, vzdihovale in tudi veliko molile. Naše stanovitne prošnje niso bile zastoj. Meseca februarja so začeli prihajati tudi Ižanci. Moj Bog, pa kakšni! Komaj senca od tistih, ki so šli. Sestradani in shujšani, da so se komaj premikali. Drugi vsi zatekli in zabuhli. Ti so morali večina v bolnišnico, kjer so se hitro pozdravili. Tudi shujšani so se kmalu okrožili.

Seveda niso prišli vsi hkratu in tudi vsi ne. Velika žalost je bila po onih hišah, kamor se še niso vrnili. Posebno je bila velika sedaj, ko so videli shujšane in bolne, zlasti še, če so povedali, da so njihovi bolni. Računali so s tem, da jih ne bo več nazaj.

Interniranci so se vračali polagoma, vrnilo se jih je pa iz vsega Ižanskega precej. Niso se vedeli kam dejati. Komunisti so jih hoteli kar mobilizirati. Tem pa komunistična družba ni nič dišala. Da bi jih s silo ne odvedli, so hodili prenočevati na

ižanski grad, da so bili pod laškim varstvom. Ko so se malo opomogli, so se uredili v vojaško četo, dobili so orožje in svojega poveljnika, najprej Benkota. Tako je nastala „Vaška straža“. Začetkoma jih je bilo zelo žalostno gledati, ko so še bolelni in shujšani hodili na pohode. Kmalu so se pa opogumili, ker so se jim moči vračale in jih je bilo vedno več. Dobili so tudi novega poveljnika z imenom Peter Skalar. Mož je bil dober vojak — voditelj in idejen protikomunistični borec, ki se ni bal zvečer moliti naprej rožni venec. Začeli so pridno patroljirati okrog. Prva izguba jih je zadela na Pijavi gorici. Hudo ranjen je bil Pavle Strle, ki so ga prepeljali na Ig, a je med potjo umrl. Pokopali smo ga na ižanskem pokopališču, govoril mu je v slovo Skalar sam. Boljšega programatičnega govora še nisem slišal.

Meseca marca so odkrile ižanske matere skupne grobove pod Krimom. To so bili grobovi onih žrtev, ki so jih postrelili lansko leto meseca avgusta. Kar je bilo ižanskih faranov, so jih pripeljali na ižansko pokopališče. Ne vem več, ali jih je bilo 7 ali 13. Krste so bile pa tako neprimerno narejene, da so molele ven reke in noge. Pogled je bil silno odbijajoč. Večinoma smo jih pokopali v skupen grob. Pogreb je bil v nedeljo ali pa 25. marca popoldne. Na pokopališču je bil jok in vpitje, da sem ves čas pričakoval, kdaj bodo prišli Lahi iz Smoletovega bunkerja in nas vse spodili iz pokopališča.

Sedaj so pa tudi Želimljani začeli iskati svoje žrtve. Odkopali so jih. Ti so pa boljše pripravili. Pripeljali so pravilno izdelane krste in hkrati peljali skozi Ig 24 mrlških

krst na pokopališče v Želimlje. To so bili tisti, o katerih so Lahi lagali, da so v Padovi, in da se bodo kmalu vrnili. Ti so dali življenje za pomorjene karabinerje, ki so jih komunisti ujeli pri napadu 15. 5. 1942, o katerem je nadučitelj Flaajs rekel, da niti v prvi svetovni vojni ni bil noben napad izvršen tako hitro in tako sijajno.

Lahi so medtem utrjevali Ig. Napravili so močne bunkerje, obdali vso vas z žico in okopi, da so bili samo trije izhodi: proti pokopališču, Ljubljani, Kremenci. Poljska pot proti Mateni je bila zaprta. Stražili so na bunkerjih Lahi in po en član vaške straže.

Četica Vaške straže je namreč imela svoj prestor v mežnariji, da ni bilo treba vedno iz gradu hoditi k bunkerjem na stražo.

Za potovanje v Ljubljano so bili prav taki predpisi kakor prejšnje leto, le da so bili Lahi vedno bolj sitni. Prav tako so tudi brez vzroka zapirali ceste, da nismo mogli iti na polje in travnike. Kadar se je zdelo, pa je bil izhod dovoljen samo od 8 zjutraj pa do 5 popoldne.

Na veliko soboto pridem domov od blagoslavljanja. Okrog cerkve zagledam vse zastavljeno. Nova vojaška edinica je privlekla od nekod štiri velike topove in jih umerjala, kako bi jih mogla spraviti k cerkvi. Topove in vozove so razvrstili okrog cerkve, da so bili skoro zaprti vsi dohodi. Prav težko je bilo priti do cerkvenih vrat. Prav tako smo se težko uvrstili za velikonočno procesijo. Po praznikih so to nadlogo prepeljali deloma k Smoletu, deloma k Šmonu. Eden je bil obrnjen proti Golemu, drugi pa proti Krimu.

Vaška straža je delala pohode tu-

di v hribe. Na Golem so dvakrat ujeli najhujšega komunista Koruzo in še enega njegovega tovariša. Lahi so ju obakrat izpustili. Ko so enkrat hoteli na enega streljati, laški oficir ni pustil, češ da ga bodo drugi dan ujeli. Tako se kaže v malem zveza, ki je bilo med komunisti in Lahi. Dvakrat se je pa pokazalo bolj očitno. Anzelec Anton, ki ima svoje posestvo v Podgozdu, mi je povedal, da so Lahi proti Golemu peljali avto municije, nazaj pa avto mesa. Iz škofljice proti Turjaku so peljali avto usnja, nazaj so pa peljali avto kož.

Domača dekleta so Lahi pustili na miru. En par bolj razvpitih so malo raznesli jeziki po vasi, pa še o teh se ne ve, kako je bilo. Pač pa so si vozili svoje cipice iz Ljubljane. Okrog frančiškanske cerkvice je bila roba naprodaj. Enkrat so pripeljali na avtu take 17 in 18 let stare zgubljenke. Domača policija je pa vse skupaj nagnala nazaj v Ljubljano. Tudi oficir, ki je čez zimo stanova^l v župnišču, ni bil v tem oziru nič boljši. Enkrat smo videli, kako je zjutraj ena taka zgubljena šinila mimo kuhinjskega okna.

Oficir, ki je poveljeval kanonirjem ni več stanova^l v župnišču. Tu smo imeli sedaj mir, dokler so bili Lahi v vasi.

Veliko razburjenje je bilo 17. maja. Ta dan je šla laška posadka v Iško vas in vse ljudi izselila. Ravno sem hotel iti na poveljstvo v Javornikovo hišo, kar zagledam celo vrsto voz z raznimi vpregami. V začetku se nisem dosti menil za to, pogledam okrog sebe in zagledam Sedejevo mater, ki mi je povedala, da so morali vsi zapustiti vas. Kar so si po požaru napravili in kar so imeli ži-

veža, so naložili na vozove in vse odpeljali na Ig. Glavni zbiralni prostor je bil določen pred gostilno Grbec. Ljudje so se morali zglasiti sami, prijaviti število živine in množino živeža. Sedejevo družino sem kar napotil na župnijsko dvorišče. Tem Lahi niso branili, drugim pa niso dovolili drugam kakor pred Grbea. Iško vas so izselili popolnoma. V vasi je ostal samo Sedejev oče, ki je bil tako bolan in slab, da ga ni bilo mogoče prepeljati. Pustili so pri njem tudi ženo, da mu je stregla.

Nastala je spet težavna naloga, kam spraviti pod streho ljudi in živino. Kateri so imeli kakšne sorodnike na Igu, so si sami preskrbeli stanovanje. Veliko jih pa nobeden ni mogel sprejeti, ker imajo vaščani po hišah malo prostora, drugim so Lahi dovolili, da so se premaknili k sorodnikom v druge vasi. Mnogi pa si sami niso mogli pomagati, tem je bilo treba preskrbeti stanovanja. Za prvo silo smo jih precej spravili pod streho v poslopju Kmečke hranilnice in posojilnice, kjer so preje stanovali laški vojaki. Malo so godrnjali, ali sila kola lomi. Uredili so si svoja bivališča, hkrati pa iskali stanovanja drugod, ki so ga sčasoma večinoma tudi dobili. Polje so pa smeli hoditi nazaj obdelovat.

Na izžanski posadki vaše straže se je nabralo dosti članov. Oni iz Tomišlja so bili nekako nejevoljni, da varujejo Ižance. Tudi poveljstvo ni bilo edino. Da se vse te neprijetnosti rešijo, se je ustanovila posadka v Tomišlju. Moštvo so tvorili večinoma Tomišljani, poveljstvo je prevzel Skalar, na Igu je pa ostal za poveljnika Skubic.

Sedež je posadka imela v tomi-

šeljski šoli, ki so jo zavarovali z žico. Okrog cerkve so posekali drevesa, da se ne bi mogli približati komunisti. Uspehov posadka ni imela posebnih, ker ni imela prostih rok. Hodila je na pohode, napadati ni smela, tudi iz položaja niso smeli streljati, le če bi bili napadeni, bi smeli rabiti orožje. V tem se vidi, kako so bili Lahi pod vodstvom komunistov.

V Iški vasi je bil to pomlad vod fašistov. Teh narednik je hodil v gozd pod Krim na pomenke s komunisti. Dekle Pavla Kete, mi je povedala, da to prav gotovo ve.

Spomladi leta 1943 je bila ustanovljena tudi postojanka na Pijavi Gorici. Ta je bila sestavljena samo iz tujega moštva, ker Pijavčani niso bili za vaško stražo. Poveljnik je bil iz Device Marije v Polju. Položaj so imeli silno neroden, ker je v kotlini. Okrog cerkve in gasilskega doma so se utrdili z bunkerji in obdali z žico. Glavno taborišče so imeli v cerkvi. To postojanko so postavili Lahi zato, da je varovala laško posadko na Škofljici. Ravno iz tega razloga so jo postavili tudi v Zalogu nad Škofljico.

Hudo preiskušnjo je prestala posadka na Pijavi Gorici meseca avgusta. Komunisti so napadli. Napad je pa trajal vso noč. Posebno goreče so bile komunistke, ki so izza varnih vogalov zmerjale vaško stražo in jo pozivale k predaji, navduševale so pa svoje borce, da naj vse belogardiste pokončajo. Bili so tako blizu skupaj, da bi se lahko celo klofutali. Pokalo je vso noč. Zjutraj se je kadilo, kakor da gori vsa vas. S strahom smo pričakovali poročil, ker smo bili prepričani, da mora biti

večina posadke mrtva, vas pa razvalina in pogorišče. Končno smo dočakali, da je prišel laški avto, ki nam je povedal izid. Koliko mrtvih? Nobeden. Ranjenih? Štirje. Hudo? Lahko. Komunisti so razdrli mostove, da Lahi niso mogli priti takoj na pomoč. Najbrže se pa Lahom samim ni posebno mudilo, prišli so šele zjutraj. Drugi dan sem šel hrabro posadko pogledat. Utrdba je bila precej razbita. V glavni bunker je priletela mina in ga popolnoma raznesla. Pa vendar se je vojak rešil. Gasilski dom je bil zgoraj požgan, spodaj so bili pa v kritju brambovci. Tudi tem se ni nič zgodilo. Okrog cerkve vse razbito. Cerkev vsa črna in zakajena. Požgana je bila Pristavčeva hiša. Pristavca samega so na vsak način hoteli dobiti komunisti v roke, pa ga je žena rešila na ta način, da ga je pod svinjaki zakidala v gnoj. Razdejana in požgana je bila Skubičeva-Bezlajeva hiša. Gospodarja so pozvali, da naj jim da denar. Nekaj ga jim je dal, nekaj so ga pa sami staknili v kleti. Hišo so izropali popolnoma, odgnali vso živino, drugo premoženje pa požgali. Ravno tako so tudi požgali pri Jamniku-Petriču. Skubica in Petriča so odpeljali na Golo.

Kadarkoli so se komunisti zadrževali okrog Mokreca, so imeli glavni stan v škrilju pri Glavanu, bolnišnica je bila pa na Golem pri Zotovki. Svoje žrtve so najpreje pripeljali tja, imeli tam zaprte, jih zasliševali, potem pa, kakor je bila sodba. Petrič se je vrnil nazaj domov, Skubica pa ne več. Ustrelili so ga v grmovju na Golem. Njegovo truplo smo pozneje prepeljali na ižansko pokopališče.

(Bo še)

OB DVAJSETLETNICI

IZ ZAPISKOV ZAREŠKEGA ŽUPNIKA

(Nadaljevanje)

„Ni najhujše, da so požgali domove,“ je pravkar pravil, „najhujše je, da so zverinsko poklali toliko naših ljudi. Od 13. septembra, ko so Nemci ubili Petra Petrovčiča iz Orehovlja, pa do včeraj smo našli kakih petdeset padlih na ozemlju naše župnije. V Bukovici ne bodo nikoli pozabili strašnega 15. septembra, praznika Žalostne Matere božje, ko so tamkaj divjale ogorčene borbe, v katerih so Nemci pokosili toliko naših ljudi. Med drugimi so padli Jožef in Marij Furlan iz Gabrovice pri Proseku, Marta Daneu s Kontovela in Alojzij Mihelčič iz Dutovelj. Še težje žrtve je utrpela Volčja draga dne 19. septembra, ko so nemški tanki in minometalci nepretrgano bruhalo ogenj in jeklo, kot bi se bilo odprlo samo peklensko žrelo. Po končani bitki smo spravili na varno preživele ranjence in zagrebli po bite. Zaradi stalne nevarnosti, da se Nемец vrne, nismo jim utegnili izkazati dolžne časti, večinoma smo jih pokopali, kjer so padli. Tako smo pokopali kar v gozdu, kjer so ležali, Antona in Jožefa Brankoviča iz Volčje drage in Metoda Furlana iz Bukovice, in kraj hiše, kjer se je zgrudil, Jožefa Brumata iz Bukovice. Za nekatere padle, čeprav oddaljene, smo ugotovili, kdo so, mnogi so pa ostali nepoznani. Tako smo dognali istovetnost dveh padlih z Otaleža, Petra Trevena in Antona Rejca, nikakor pa nismo mogli prepoznati kar dvanajst partizanov, ki zdaj počivajo v istem grobu...“

Govornik je za hip utihnil. Z roko

se je zagrabil za glavo, si zastrl oči, nato pa nadaljeval: „Zdaj pa dohajajo vesti o drugih naših domačinih, ki so padli širom dežele, nekdo na Vojščici, drugi na Otlci in spet drugi pri Železnih vratih nad Dornberkom. Skoro v vsaki hiši jokajo nad padlim ali trepečejo nad pogrešanim. Vsi pa imamo isto željo, da bi se ozračje vsaj toliko umirilo, da bi vse naše pokojne lahko prenesli na domače pokopališče in jih pokopali v posvečeni zemlji.“

„Trdo nas je udarila božja roka!“ je potrto vzdihnil Lipe, ko smo odhiteli proti Prvačini. „Le kje smo se Slovenci tako pregrešili, da nas je Bog tako kaznoval!“ — „Stiske in nadloge niso vedno kazen za greh!“ sem ga zavrnil. „Sveto pismo izrecno poudarja, da sta bil Job in stari Tobija pravična in krepostna moža, a se je prav nad njiju izdivjal pekel. V ozadju še tako bridke katastrofe moramo gledati delovanje neke višje sile, Boga, ki prav s preizkušnjo opominja človeka, naj gre vase, presodi svoja pota in preišče odnose do Boga, svojega Stvarnika, in jih vskladi z njegovo sveto voljo.“

„A če je res,“ je vztrajal Lipe, „da božja Previdnost deluje v življenju posameznikov in v zgodovini človeštva, kako je to, da zdaj zmagujejo nasilniki in zlobneži? Le zakaj prevladujejo temne brezbožne sile?“ — „Neskončno modri Bog ima svoje načrte,“ sem povzel z razlago, „zunanji dogodki in zgodovinski pretresi so le gradivo v božjih rokah za njihovo uresničitev. Naj

bodo narodi še tako zmagoviti, naj bo njihovo orožje še tako silno in njihove armade še tako bliskovite, naj imajo še tako daljnosežne zavojevalne naklepe, izvršili jih bodo le toliko, kolikor jim dopusti Bog. Ko bodo hoteli prestopiti od Boga jim določene meje, jih bo Bog zavrnil in njihovo gospostvo se bo sesulo. „Ob večernem časi, glej, strahota! Preden zasveti jutro, Hitlerju zaklical: „Do tu in ne dalje! Podaj račun o svojem hiševanju!“

V tem smo se približali stranski poti, ki zavije v Prvačino. Bližala se nam je gruča črno opravljenih žensk, zasolzenih in potrlih, kot bi se vračala s pogreba. „Saj prihajate iz Gorice? Iz zbirnega taborišča?“ so nas nagovorile. Ko smo pritrdili, so nas povpraševale po usodi tamošnjih odpeljancev. Nismo jim mogli veliko povedati, ker onih oseb nismo poznali.

„S pogreba, kaj?“ jih je Kristof vprašal. „Mar ste imeli več žrtev?“ — „Vse solze smo izjokale. Docela otopele smo. S pogreba hodimo na pogreb! Moj Bog, kako je to grenko!“ je spregovorila ena izmed njih. In je nadaljevala: „Pomislite! Pri nas na Gradišču so Nemci samo 25. septembra poklali kar štiri moške: tri Kerševane, Edvarda, Jožeta in Rudolfa, ter Dragotina Žniderčiča. Pravkar smo tu v Prvačini pokopali še druge pobite sorodnike.“

Sočutno sem se ozrl po objokanih revah in iskal besedo tolažbe.

„Kaj vse smo tu v Prvačini prestali te dni,“ si je brisala solze neka domačinka, „kake strahote, kake grozote! Začelo se je v soboto, onega strašnega 25. septembra, ko so Nemci pobili Antona Lisjaka iz Žalošč. Nato je sledil teden groze in

trepeta. Nemški tanki so se kot peklenške pošasti razlezli na vse strani, z vseh kotov so regljale strojnice in pokale puške. Poskrili smo se in medleli v pričakovanju najhujšega. Nemške patrolje so preiskovale domove, odpeljale so več ljudi in tudi gospoda župnika. A mnogi so padli kot žrtve nemške krvoločnosti: v nedeljo Ambrož in Andrej Sulič pa neki moški iz Trsta, Ernest Leban se je menda pisal; v torek Rihard Saksida, Ernest in France Gregorič; včeraj pa še Miroslav Škarabot. Nič čudnega, če se po naših domovih razlega krik in jok, če naše oči nimajo več solz, če so naša srca do smrti žalostna. Pa mislite, da je konec preliivanja krvi? Sam Bog ve, kaj nas še čaka!“

Iz gruče črno oblečenih žensk je stopila tik predme častitljiva starka, suha in koščena, iz oči, ki so ji gorele v čudnem plamenu, je žarela ogorčenost. „Gospod župnik!“ je zaklicala z jekleno mrzlim glasom, da me je streslo. „Kar so počenjali Nemci, streljali ljudi kot zajce, ropali, razbijali in požigali, je zločin, je črno hudodelstvo. Nimam dovolj izrazov, da bi primerno obsodila tako početje in vkovala za vse čase nemški okrutnosti žig sramote. Toda v srcu me grize in kljuje neka druga bolečina, nepopisno bolj skeleča, nezrekljivo bolj uničujoča. Tujec je ropal, požigal in moril, a je tujec! Tu v Prvačini pa so naši slovenski ljudje, naši partizani zverinsko poklali vso Suličevo družino: Andreja, bil je železničar, ženo Jožefo Bric in njeno sestro Angelo, in kar je najbolj strašno, tudi obe hčerki, 23-letno Zorko in še mlajšo Marico. Tudi sestrici Zorko in Marico sa zaklali!“

Zona nas je spreletela. Bledi in

trepetajoči smo zri v starkin košeni obraz, v na široko razprte oči, iz katerih so švigali plameni gneva in obsodbe. Prst je dvignila proti nebu in zavzeto ponovila: „To so storili slovenski ljudje svojim slovenskim bratom!“

Strogo nas je pogledala in nato preteče govorila: „Uboj je greh, a bratomor je sedemkratno težji greh. In če vsaka po nedolžnem prelita kri vpije v nebo za maščevanje, vpije s stokrat močnejšim glasom kri nedolžnega Abela, po bratu prelita!“

Roka ji je trudno omahnila. Starika je sklonila glavo, zaprla oči in presunljivo dostavila: „Nesrečne žrtve! Več kot deset dni je, odkar so jih pobili, zakopani so v neposvečeni zemlji in nihče nima poguma, da bi jim oskrbel cerkveni pogreb, da bi vsaj njihove izmučene kosti počivale v seni križa!“

V ruši me je zapeklo, kot bi mi bila z razbeljenim železom vanjo vžgala strašni izrek, da po bratu prelita kri kriči k Bogu s postoterjenim krikom. In zazdelo se mi je, da slišim, kako se z vse naše zemlje dviga k nebu en sam strašen krik, krik po nedolžnem prelite krvi. Vsa Goriška, vsa Primorska, vsa Slovenija se kopljejo v slovenski krvi, ki jo prelivajo rodni bratje. Padajo neštete nedolžne žrtve, po rokah lastnih bratov, padajo, njih kri pa vpije v nebo za maščevanje.

PARTIZANSKE ŽRTVE V OPATJEM SELU

Pot smo nadaljevali globoko sklonjeni, kot bi nam na ramenih težila gora prekletstva. „Mrazi me!“ je tihoma spregovoril Maksim. „Uboj je

greh, bratomor pa je sedemkratno težji greh, je klicala starka. Ta starkin klic mi je priklical v spomin prav tako tragičen primer, ki se je dogodil v Opatjem selu in o katerem so z grozo pripovedovali Kraševci v jahalnici.“

„Tudi v Opatjem selu?“ sem se zdrznil. „Da!“ je prikimal Maksim. „Kako resnična je božja pretnja, da kri kriči po krvi, zločin po zločinu! Bilo je 10. septembra, takoj po italijanskem zlomu. Kot drugod po naših vaseh, so tudi v Opatjem selu noreli od veselja in vzklikali svobodi. Pa je neko 16-letno dekle, Vilma Ferletič, v svoji mladostni objestnosti strgala tovarišici trobojnico, jo vrgla ob tla in baje stopila nanjo. Vstal je hrup; da tepta narodno zastavo, so vpili. Čemuš Gotovo ne iz kake posebne hudobije. To je bilo dovolj, da so še isto noč sklenili njeno likvidacijo. Naslednje dopoldne, 11. septembra, jo je prišla iskat partizanska patrola, češ da jo peljejo na višjo komando. A so jo peljali le malo izven vasi in tam v neki dolinici ustrelili in pokopali. Starši niso nič vedeli kje. Si lahko predstavljate, kako jim je bilo hudo. Oče se je tu pa tam nepovoljno izrazil o tem zločinu, morda tudi zagrozil, da se bo maščeval. Komu bi ne zavrela kri, če mu po nedolžnem odvedejo hčer in ustrelijo? Ker so se tiste dni nekajkrat pokazali Nemci na kratkih obiskih, se je partizanska komanda najbrž ustrašila, da bi jim užaljeni oče utegnil kako škodovati. Zato so sklenili obračunati tudi z njim in ženo. Neko noč nato so udrli v njuno hišo in oba ustrelili kar doma.“

Lipe se je zagrabil z obema rokama za glavo in vzklikal: „Mož

Bog! Umor za umorom! Brat kolje brata!"

„Pa niso bile edine žrtve v Opatjem selu!“ je s tresočim glasom nadaljeval Maksim. „Že meseca maja so partizani ubili Jožefa Marušiča iz Lokvice in ob razpadu Italije Alberta Gorjana, občinskega obhodnika, očeta osmih otročičev. Pa ni bilo zadosti! Bil je mladenič, Minko so mu pravili, ki je že pred letom šel v partizane, pa je padel Italijanom v roke. Zaprli so ga v tržaške zapore in ga mučili, da je bržčas kaj priznal. Ker so nato pozapri še nekaj ljudi, so vstale govorice, da je tega kriv Minko. Ob italijanskem zlomu je tudi Minko zbežal iz zaporov. Prihital je domov, da pozdravi mater. Pa ga niso dne 13. septembra prijeli partizani, ga zavlekli v skalovje in ustrelili! Minka, svojega soborca, zaradi partizanstva zaprtega in teško mučenega!“

„Strašno!“ se je zgražal Lipe. „Cela veriga zločinov! Prelita kri vpije po maščevanju!“

„In maščevanje božje je padlo na vse vas!“ je tedaj kar kriknil Maksim. „Še istega strašnega 22. septembra, ko so ubili Ferletičeve, so prihrumeli Nemci. Obkolili so vas in začeli vdirati v hiše. Ljudi so pogнали na prosto in jih nato zgnatli na trg pred cerkvijo. Vaščani so bili prepričani, da so Nemci zvedeli za poboje in da je nastopila ura maščevanja. Ker so jih z vseh strani obkroževali vojaki z orožjem v roki, so mislili, da jih bodo postrelili. Bledeli so v smrtnem strahu, živci so jim brneli kot tisoči napetih strun. obup se jih je polaščal. Mahoma so jim Nemci ukazali, naj nemudoma izpraznijo hiše, ker čez dve uri požeje vas. Ljudje so se razkropili po

demovih, nosili blago na prosto, ga nalagali na vozove. „Miren je zgorel, oblaki dima so se podili prav do nas,“ so si medsebojno pravili, „zdaj bo zgorelo Opatje selo, plameni naših domačij bodo oznanjali vsemu obrobnemu Krasu, da jih čaka podobna usoda!“ Medtem so Nemci neopazno izginili. Ljudje so vedno huje drgetali v strahu, da se vrnejo in upepelijo naselje. Prešli sta dve uri, tri, pet... Nemcev ni bilo več nazaj! Ljudje pa so bili vsi strti zaradi prestane groze.“

SREČANJE Z ZAREČANKAMI

Približali smo se Dornberku. Naproti nam je prihital znanec in nas pristržno pozdravil. Zanimal se je za dornberške odpeljance in nam pripovedoval o tamošnjih zadnjih dogodkih. „V Rihemberški gori leži pet mrtvecev,“ je nato znižal glas in šepetaje pravil, med njimi je en Zarečan. Imena ne vem, ker je brez dokumentov. Nihče si ne upa v ono gluho samoto, da bi jih zagrebel. Lahko bi se iznenada pojavili Nemci in ga počili. Že marsikdo je plačal z življenjem, ker se je mudil po goličavah ali bežal pred njimi.“

Novica nas je hudo pretresla. „Zarečan? Le kdo je?“ smo se spogledovali. Vztrepetali smo ob nenadni vesti, da je smrt nasilno posegla v naše župnijsko občestvo: smrt pa često ne zavihti kose le enkratno...

V onem trenutku je izza ovinka prihitela velika skupina žensk, med njimi je bilo tudi nekaj Zarečank. Vzkliknile so od iznenadenja in nam radostno priletele naproti. „Pozdravljeni, povratniki!“ so nam klicale. „Prvi, in upajmo, da ne zadnji! Pravkar smo namenjene v Gorico

iskat naših odpeljancev. Hrane in obleke jim nesemo.“

„Prvi, pa, žal, skoro zadnji!“ smo jim pobito odgovarjali. „Le malo jih boste srečale na poti proti Volčji dragi, zakaj večinoma so jih odtirali v Nemčijo. Predvčerajšnjim jih je odpeljal neskončno dolg vlak, vlak lakote in smrti. Zaman pot v Gorico!“

Oledenele so. Nekatere so bruhanile v jok. Začele so nas spraševati poimensko po svojcih. Za nekatere smo povedali, kar smo znali, pa saj je za vse veljal isti odgovor: v internacijo! Nekatere so se odločile, da se vrnejo domov, druge so odhitele dalje iskat svoje drage, spet druge so vztrajale, da gredo na samo nemško komando v Gorico.

(Bo še)

IZ EHRENBURGOVIH SPOMINOV

„Novica o Stalinovi bolezni je udarila med nas kot bomba... pozabili smo, da je tudi Stalin človek. Za nas vse je bil Bog, vseomogočen in tajinstven. In navsezadnje ta Bog umre zaradi možganske kapi. Zdelo se je neverjetno.“

„Včasih ljudje prenehajo misliti. Nikdar nisem verjel v kult osebnosti, a se spominjam, da so moja mnenja takrat bila popačena. Vera tolikih ljudi v Stalina me ni tako zagrabila, a vendar nisem mogel resno misliti, kaj vse se dogaja. Strah je nalezljiv. Zelo težko je, vsaj v določenih trenutkih, obdržati jasno glavo. Moja dvomljivost me ni obvarovala pred masovnim okuženjem.“

„Zavedal sem se (leta 1937!), kaj se dogaja... a Stalin vsekakor ni mogel vedeti za vse napake in usode malih ljudi. Če bi moral brati listo vseh žrtev, se ne bi mogel brigati za državne posle... a vedel sem tudi, da tedaj ne bi mogli kar tako ustreliti maršala Sovjetske zveze, če Stalin ne bi dal dovoljenja.“

„Priznam, da sem se pogosto zmotil, in rad bi sedaj srečal modreca, ki bi mi znal odgovoriti na toliko vprašanj, ki me stalno mučijo. Kaj se bo zgodilo jutri? — Nova drama, z novimi osebami?“

DRUŠTVENE NOVICE

ZVEZA DRUŠTEV SLOVENSКИH PROTİKOMUNISTIČNIH BORCEV
CLEVELAND, OHIO, ZDA

Cleveland, 15 septembra 1965.

Odboru društva S. P. B.
Buenos Aires (Argentina)

Dne 7. julija 1965 je Zveza slovenskih duhovnikov v Združenih državah in Kanadi poslala glevnemu odboru Zveze DSPB in glavnemu odboru Zveze DSPB „Tabor“ pismo, da bi obe organizaciji iskali primerne možnosti za postopno sporazumevanje. Prepis tega pisma smo poslali vsem krajevnim organizacijam društev SPB z nekaj navodili in nasveti. Od vseh organizacij smo prejeli takorekoč enak odziv, da so pripravljeni na odkritosrčen razgovor in delovati za sporazum.

Zveza slovenskih duhovnikov je dne 30. julija 1965 poslala glavnemu odboru Zveze DSPB in Zvezi DSPB „Tabor“ drugo pismo in obe organizaciji pozvala:

„1. Sestanejo naj se tekom avgusta t. l. predsednika in tajnika obeh organizacij. Na tem sestanku naj iskreno predebatirajo medsebojne razlike in to brez osebnostnih ozirov in očitkov. Medsebojna nasprotstva naj se izravnajo na podlagi popolne enakopravnosti.

2. Obe organizaciji naj odložita svoj jesenski občni zbor za toliko časa, da se najde skupna baza za enotni občni zbor...“

Po osebnem in neobveznem razgovoru, ki ga je predsednik Zveze DSPB Karel Mauser imel z duhovnim svetovalcem DSPB „Tabor“ č. g. Gabrom, bi naj obe organizaciji imeli ob času svoje redne občne zbere, poprej pa bi se sestali zastopniki obeh odborov in se dogovorili o možnostih sporazuma. Oba občna zbora bi se potem vršila že v duhu sporazumevanja in tekom leta bi postopoma razlike omiljevali in odpravljali.

Z ozirom na točko 2. pisma Zveze slovenskih duhovnikov, in tudi z željo upoštevati nasvet duhovnega svetovalca DSPB „Tabor“ č. g. Gabra, je glavni odbor Zveze DSPB sklicanje 9. rednega občnega zbora odlagal.

24. avgusta t. l. je glavni odbor Zveze DSPB „Tabor“ v Ameriški domovini objavil sklicanje 9. (!!) rednega občnega zbora, ki se je vršil v soboto, 5. septembra 1965 v Clevelandu.

Predno je bil občni zbor Zveze DSPB „Tabor“ sklican, smo bili obveščeni, kdaj nameravajo občni zbor sklicati. Vendar smo upali, da bo duhovni svetovalec DSPB „Tabor“ č. g. Gaber vplival, da občni zbor v smislu nasveta Zveze slovenskih duhovnikov odložijo ali vsaj, da se predstavniki obeh organizacij pred občnim zborom dogovorijo o postopnem delovanju za pomirjenje.

Občni zbor Zveze DSPB „Tabor“ je bil objavljen z večjim poudarkom

in pompom, kot je doslej za redne občne zборе bilo običajno. Imamo vtis, da je vsaka poteza bila namerno kljubovalna. Č. g. Gaber se občnega zbora ni udeležil in tudi v nedeljo ni maševal, dasi so prvotno to napovedovali.

Po objavi sklicanja občnega zbora Zveze DSPB „Tabor“ smo 31. avgusta 1965 Zvezi slovenskih duhovnikov odgovorili na drugo pismo in obrazložili naše stališče po sklicanju občnega zbora ZDSPB „Tabor“:

„Tak začetek ne more biti uvod za miren in trezen razgovor, zlasti ne, ker iz govorjenja in pisanja nekaterih članov ZDSPB, „Tabor“ moremo le ugotavljati, da sistematično ustvarjajo videz, da je za spor kriva samo Zveza DSPB. Jasno je, da bi v taki psihozi bili razgovori neiskreni. Še vedno stojimo na stališču, da je za edinost potrebno skupno spoznanje, kaj je vsej emigraciji v korist. Ne zapiramo vrat razgovorom... Vedno pa smo še prepričani, da so slovenski duhovniki po svojem duhovnem poslanstvu bili integralni del protikomunističnega odpora in so še danes, zato bomo vaše posredovanje vedno upoštevali.“

Jože Melaher l. r.
tajnik

Karel Mauser l. r.
predsednik

Družabna prireditel Društva slovenskih protikomunističnih borcev v Clevelandu je bila dne 22. avgusta na Slovenski pristavi. Čeprav je vreme malo nagajalo prav v prvih popoldanskih urah, je bila udeležba na družabni prireditvi kar zadovoljliva.

Prvo presenečenje je udeležencem družabne prireditve napravil okrajni avditor Ralph Perk, ki je na zabavo prišel s helikopterjem ter se z njim spustil na pristavsko zemljišče. Ob prihodu ga je pozdravil predsednik odbora Slovenske pristave Jernej Slak, za njim pa tudi predsednik in tajnik Zveze DSPB gg. Karel Mauser in Jože Melaher. Okrajni avditor Perk je imel nato nagovor na slovenske protikomunistične borce. Družabne prireditve slovenskih protikomunističnih borcev se je udeležil tudi mestni svetnik Edmund Turk.

Družabno prireditel Društva slovenskih protikomunističnih borcev je s svojim obiskom počastil tudi predsednik NO za Slovenijo g. dr. Miha Krek. Z njim so bili še gg. Ivan Avsenek, urednik Ameriške domovine Vinko Lipovec ter prof. Janez Sever.

Anglija. — *Spominska proslava* za 20-letnico slovenske narodne tragedije je bila 5. junija v Bedfordu. Najprej je bila sv. maša, nato pa spominska akademija v mestnem gledališču.

DSPB — Buenos Aires sporoča: Ker je gospodarski načelnik društva France šturm že dalj časa odsoten iz službenih razlogov, je starešinstvo sklenilo, da vodi njegove posle odbornik Stane Bitenc.

Gospodarski načelnik prosi vse člane, da čim prej poravnajo članarino za tekoče poslovno leto. S tem bodo pokazali svojo povezanost z društvom, obenem pa prispevali k rednemu izhajanju našega glasila Vestnik, ki se vzdržuje večinoma s članskimi prispevki. Članarino poravnajte pri krajevnih zaupnikih odn. pri kateremkoli odborniku DSPB. Po možnosti prispevajte tudi v Tiskovni sklad Vestnika.

5. septembra je DSPB — Buenos Aires povabilo soborce k spominski maši za pok. generala Leona Rupnika. Po maši, ki jo je daroval č. g. dr. Alojzij Starc, namestnik direktorja dušnih pastirjev za Argentino, so se borci zbrali ob spomeniku padlih 1941—1945 in položili šopek nageljnov pred spomenik, za tem pa poslušali govor Mihe Benedičiča. (Govor prinašamo na drugem mestu.) Od članov družine Rupnik je bil navzoč dr. Stanko Kociper.

Ob 22-letnici turjaških in grčariških žrtev se je društveno starešinstvo poklonilo spominu padlih pred spomenikom v Slovenski hiši. Rdeči nageljni na grob in molitev so bili naš najlepši spomin na brate, ki so padli pod rdečimi krogli.

V Invalidski sklad so darovali gdč. Debeljakova, Ivan Bukovec in Janez Zorec 2.500 pesov. Imenovana trojica je z vsem idealizmom sodelovala pri postavitvi spomenika padlim 1941—1945. — Za dar najlepša hvala v imenu naših invalidov!

Na 6. taboru — občnem zboru DSPB Buenos Aires 2. septembra 1962, je bil sprejet predlog, da se v osrednji Slovenski hiši v Buenos Airesu vzida spominska plošča vsem padlim v spomin. Za izvedbo tega sklepa še enotne organizacije je odbor DSPB Buenos Aires v poslovnem letu 1964 imenoval poseben pododbor, ki je prevzel vse delo. Ker je med tem prišlo do odcepa enega dela članstva od matične organizacije in matične centrale, in ker je spomin na mrtve nalagal enoten nastop, je po večkratni izmenjavi povabil prišlo do pritegnitve treh članov Tabora v ta društveni pododbor po določitvi le-teh s strani vodstva političnega gibanja Tabor. Postavitev spomenika je potem izvedel ta odbor. Sleherno drugačno pisanje je prikrievanje resnice. Zedinjena Slovenija odkritja plošče ni izvedla in tudi ni bil v njenem programu letošnjih proslav. Podrobnosti dogovora o skupnem nastopu, podrobnosti o izkazani pripravljenosti za izvedbo bodo razvidne iz korespondence, ki jo bo DSPB Buenos Aires objavilo v primernem času.

Dom za onemogle. — Čestitamo soborcem k tako lepi ideji in samo želimo, da bi jo bilo mogoče izvesti. Resnici na ljubo pa moramo povedati tole: predsednik konzorcija Tabora g. ing. Anton Matičič, ki je v svojem glasilu objavil oglas o Slovenskem zavetišču, je soborcu g. A. P., ko ga je prišel spraševati podrobnosti o tem načrtu, odgovoril, da iz zavetišča ne bo nič, ker „ga Vestnikovci nočejo“. — Vsem članom DSPB kakor tudi Tabora sporočamo, da doslej nismo prejeli še nikakega povabila k sodelovanju. Izjavljamo pa, da bomo z veseljem podprli takšno akcijo, ko bo oglasu sledilo tudi resno delo.

TISKOVNI FOD VESTNIKA

Namesto venca na grob gospoda Pavleta Kocjana iz Trnovega je darovala družina Šturm, Ramos Mejía, 1.000,— (tisoč) pesov. — Iskrena hvala.

VSEBINA: Moderne katakombe — Bili so mučeni in pomorjeni — Ob grobu generala Rupnika (Miha Benedičič) — Ob 20-letnici zdomstva (dr. Jože Krivec) — Gradivo k Vetrinju: Pisma DSPB Buenos Aires | dr. Miha Krek — Dr. Krekovo svarilo in navodilo (Rev. Jože Godina) — Klic Triglava — Morda še niste brali — Knjige (B. R.) — V počastitev spomina žrtev v Kočevskem rogu — škodljivi spodrsaljaji (dr. Stanko Kociper) — Pisma Konzorcija Vestnika | dr. Stanko Kociper — Pismo konzorcija Vestnika Slov. državnemu gibanju — Pisma urerniku (Frank Mejač — I. C.) — Leta strahote na Ižanskem — Zareški — Društvene novice

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 817.736
Ramón Falcón 4158, Bs. As.

Vestnik: es el Informativo de los Excombatientes anticomunistas
eslovenos; is the voice of Slovenian anticomunist veterans.